

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 180 (56).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 18. detsembril
1924 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 86 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Jaakson**, siseminister **K. Einbund**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Wirma**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, töö-koolekandeministri abi **Juurik**.

Päewakord:

1. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri- ja maksu seadus — III lugemisel.

2. Riigitöölise ühekordse toetuse seadus — III lugemisel.

3. Riigiasutuste 1924. a. krediitide sulgumise seadus — III lugemisel.

4. 1925. aasta eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel.

5. Krediitseaduse X jao § 6. muutmise seadus — III lugemisel.

6. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseadus — II lugemisel.

7. Riigi 1924. a. lisaeelarwe nr. 3 — II lugemisel.

8. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**, pärast abiesimees **M. Martna**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **J. Tõnisson**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Rkl. Martinson on kirjaliku ettepaneku teinud päewakorra 6. punktiks wõtta põllutöoministeriumi koosseisu muutmise seadus — II lugemisel, mis täna I lugemisel juba wastu wõeti. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on päewakord selle täiendusega wastu wõetud.

2. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri- ja maksu seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse nähtawa enamusega

wastu seaduseelnõu pealkirja ja tekst.

Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri- ja maksu seadus.

Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri- ja maksu seadusele („Riigi Teataja“ nr. 108 — 1923. a., seadus nr. 95) juurdelisatud üüritabeli maksust pikendatakse 31. detsembrini 1925. a.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **K. Kornel**: Arwesse wõttes, et see seadus ja tema redaktsioon wäga lihtne on, teen ettepaneku seda maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

3. Riigitöölise ühekordse toetuse seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkirja ja §§ 1—4.

Riigitöölise ühekordse toetuse seadus.

§ 1. Kõigile riigiasutuste ja ettevõtete töölisele, kes 1924. aasta jooksul 15. detsembriks 6 kuud riigiasutuste wõi ettevõtete teenistuses olnud, määratakse ühekordse toetusena 2000 marka

neile, kes perekonnaabiraha õigustatud ei ole saama, ja 2500 marka neile, kes perekonnaabiraha on õigustatud saama.

§ 2. Eelmises paragrahwis nimetatud kulude katteks awatakse riigi keskasutustele rahaministri poolt tarwilikul määral eelkrediit.

Riigiettevõtted, mis erieelarwete põhjal töötawad, katawad sellekohased kulud oma operatsioonisummadest.

§ 3. Käesolew seadus ei ole maksew oma põhikirja alusel töötawate ja põllumajanduslikkude ettevõtete kohta.

§ 4. Käesolew seadus hakkab maksuma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson**: Teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

4. Riigiasutuste Rahaasjanduse 1924. a. krediidide sulgumise seadus — III lugemisel. komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—8.

Riigiasutuste 1924. a. krediidide sulgumise seadus.

§ 1. Kõik 1924. eelarwe-aasta lõpuks tarwitamata jäänud riigiasutuste krediidid, välja arwatud §§ 2 ja 4 ettenähtud juhtumistel, sulutakse sama eelarwe-aasta 31. detsembril ja kantakse riigikassa arwele.

§ 2. Kui riigiasutused eelarwe-aasta 31. detsembriks ei ole jõudnud eelarwes ettenähtud määral:

a) operatsioonifonde riigikassast välja wõtta,

b) ehitustöösid lõpetada wõi sel alal arweid õiendada,

c) kinniswarade soetamist lõpule wiia,

d) riigi wõlgu ja protsente tasuda,

e) kunni 16. detsembrini 1924. a. sõlmitud lepingute põhjal kohustusi täita, ega

f) muude wäljaminekute alal arweid õiendada, kus wastawad kulude paragrahwid 1925. a. eelarwes täiesti puuduwad, — siis arwatakse rahaministri korraldusel, ja riigikontrolli teadmisel wastawate krediidide ülejääkidest summad tarwilikus suuruses 1925. a. eelarwe juurde riigiasutuste käsutada samaks otstarbeks, milleks nad olid 1924. a. eelarwes määratud.

Riigi keskasutused saadawad eelnimetatud krediidide ülekande nõudmised riigikassale kahes ja riigikontrollile ühes eksemplaaris hiljemalt 15. jaanuariks 1925. a.

Märkus. Wabariigi Walitsuse korraldusel wõib 1925. a. eelarwe juurde arwata tarwilikul määral sõjaministreeiumi korralisi toituswarustuse ning era-korralisi krediidide 31. detsembriks 1924. a. tarwitamata jäänud osas.

§ 3. Iga ülekantud krediit jäetakse tarwitamiseks lahti kunni 1925. a. 31. detsembrini.

§ 4. 1924. a. lõpuks Eesti panga ja tema osakondade poolt lunastamata jäänud orderid, mis välja antud riigi wõlausaldajatele 1924. a. krediidide arwel, kantakse sama eelarwe-aasta kuludesse ja jäetakse makswaks kunni järgmise eelarwe-aasta lõpuni, kui neil lühem makswuse tähtaeg pole ette nähtud.

§ 5. Kõik 1924. a. krediididest wäljaantud, kuid sama aasta lõpuks õiendamata jäänud awansid, samuti riigiasutuste kassades ja arwetel olewad summad, mille kasutamine ei sünni wäljaspool üldist riigi eelarwet ega eriseaduste alusel, arwatakse arwepidamise teel krediidide ülejääkidena riigikassa arwele ja ühtlasi samal määral wäljaantuks 1925. a. krediididest.

§ 6. Igasugused muud 1924. a. lõpuks täitmatajäänud sama eelarwe-aasta kohustused riigi wõlausaldajate wastu õiendatakse 1925. a. wastawatest krediididest.

§ 7. Rahaministril on õigus selle seaduse täitmiseks lähemaid juhtnõore anda.

§ 8. See seadus hakkab maksuma tema awaldamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

5. 1925. a. eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

1925. a. eelkrediitide awamise ja tarwitamise seadus.

§ 1. Kunni 1925. a. riigi eelarwe maksmahakkamiseni on riigikassal õigus rahaministri korraldusel awada riigi keskasutustele eelkrediite kunni ühe kaheteistkümnendiku osani kuu kohta wastawa riigi keskasutuse eelmise kinnitatud aasta-eelarwe kogusummast, kus arwesse on wõetud nii lisa-eelarwed kui ka igasugused muud seaduslikus korras ettewõetud muudatused; erakorralisel juhtumisel teatud wäljamineku arwel wõib üle ühe kaheteistkümnendiku krediiti awada ainult igakordsel Wabariigi Walitsuse otsusel.

§ 2. Riigiasutused wõiwad eelmise paragrahwi põhjal awatud eelkrediite tarwitada ainult nende kulude katmiseks, mis kulude paragrahwidele wastawalt esinewad nii eelmise kinnitatud aasta-eelarwes kui ka uue eelarwe ettepanekus ja ainult selle summa määrani, kumb neist wäiksem.

§ 3. Käesolew seadus hakkab maksuma wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

6. Krediitseaduse X jao § 6. muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **W. Hasselblatt** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu seaduseelnõu pealkiri. Krediitseaduse X jao § 6. muutmise seadus.

Aruandja **W. Hasselblatt** (loeb):

I.

„Krediitseaduse X jao § 6. (S. K. XI köite II osa X jao § 6 muudetakse järgmiselt:

§ 6. Aktsiaseltside kujul töötawate pankade tegelikult sissemakstud põhikapitaal peab olema:

a) Tallinnas iseseiswalt wõi osakondade kujul töötawatel pankadel vähemalt 50.000.000 marka;

b) Tartus, Pärnus, Wiljandis, Narwas ja Rakweres iseseiswalt wõi osakondade kujul töötawatel pankadel vähemalt 15.000.000 marka;

c) teistes linnades ja alewites töötawatel pankadel vähemalt 5.000.000 marka.

Aktsia nominaalwäärtus peab olema vähemalt 1.000 marka.

Märkus. Selle seaduse maksmahakkamise ajal vähema põhikapitaaliga töötawad pangad on kohustatud oma tegelikult sissemakstud kapitaali suuredama nõutawa normini järgmistel tähtaegadel:

1) Tallinnas — 1. jaanuariks 1926. a. kunni 30.000.000 margani, 1. jaanuariks 1927. a. kunni 50.000.000 margani.

2) Tartus, Pärnus, Wiljandis, Narwas ja Rakweres 1. jaanuariks 1926. a. kunni 10.000.000 margani, 1. jaanuariks 1927. a. kunni 15.000.000 margani.

3) Teistes linnades ja alewites — 1. jaanuariks 1926. a. 3.000.000 margani, 1. jaanuariks 1927. a. 5.000.000 margani.

Kui aktsiapangad eelnimetatud tähtaegadeks oma tegelikult sissemakstud põhikapitaali nõuetawa normini ei ole wiinud, peawad nad oma tegewuse lõpetama.

Senni wäljaantud aktsiate nominaalwäärtuse tõstmine ei ole sunduslik.

M. Juhkam (töer.): Ma kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut põhikapitaali asjus. Minu arusaamise järele tähendaks seaduse wastuwõtmine sel kujul mitme meie rahaasutuse likwideerimist, silmas pidades meie rahaturu praegust kitsikust, mis, wäga wõimalik, mõne aja weel edasi kestab. Seaduse wastuwõtmine sel kujul ei oleks soowitaw. Teen ettepaneku lugeda

punkt a) „50.000.000“ marga asemel „40.000.000“ marka,

punkt b) „15.000.000“ marga asemel „10.000.000“ marka.

Märkuses punkt 1) esimeses reas „30.000.000“ asemel „25.000.000“ marka, teises reas „50.000.000“ asemele „40.000.000“,

punkt 2) teises reas „10.000.000“ asemel „7.500.000“ marka,

„15.000.000“ asemel „10.000.000“ marka.

K. Ipsberg (põl.): Neil samadel põhjustel, mis ma teisel lugemisel ette tõi, on mul au korrata oma ettepanekut, nimelt määrata selles seaduses ettenähtud põhikapitaali suurendamise tähtjaks järgmised tähtjad: „1) Tallinnas 1. jaanuariks 1927. a. kunni 25. miljoni margani, 1. jaanuariks 1928. a. 40 miljoni margani, 2) Tartus, Pärnus, Wiljandis, Narwas ja Rakweres — 1. jaanuariks 1927. a. kunni 7½ miljoni margani, 1. jaanuariks 1928. a. kunni 10 miljoni margani, 3) teistes linnades ja alewites 1. jaanuariks 1927. a. 3 miljoni margani ja 1. jaanuariks 1928. a. 5 miljoni margani.“

Sel juhtumisel, kui härra Juhkam'i ettepanek peaks tagasi lükatama, langeks kapitaalide muutmine minu ettepanekust välja, ja jääks tähtaegade muutmine hääletamisele nii, nagu II lugemisel on tehtud.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal.

Aruandja **W. Hasselblatt**: Teen ainult ettepaneku härra Juhkam'i ettepaneku I osa punktid a ja b lahus hääletada.

Juhataja **J. Tõnisson**: Esitatud on järgmised ettepanekud:

rkl. Juhkam'i poolt: „Teen ettepaneku lugeda:

punkt a) „50.000.000“ marga asemel „40.000.000“ marka,

punkt b) „15.000.000“ marga asemel „10.000.000“ marka.

Märkuses punkt 1) esimeses reas „30.000.000“ asemel „25.000.000“ marka, teises reas „50.000.000“ asemel „40.000.000“ marka,

punkt 2) teises reas „10.000.000“ asemel „7.500.000“ marka,

„15.000.000“ asemel „10.000.000“ marka.

Rkl. Ipsberg'i poolt: „Teen ettepaneku § 6 märkus vastu võtta järgmisel kujul.

... „järgmistel tähtaegadel:

1) Tallinnas — 1. jaanuariks 1927. a. kunni 25.000.000 margani.

— 1. jaanuariks 1928. a. kunni 40.000.000 margani.

2) Tartus, Pärnus, Wiljandis, Narwas ja Rakweres 1. jaanuariks 1927. a. kunni 7.500.000 margani, 1. jaanuariks 1928. a. kunni 10.000.000 margani.

3) Teistes linnades ja alewites —

1. jaanuariks 1927. a. 3.000.000 margani.

1. jaanuariks 1928. a. 5.000.000 margani. ... edasi muutmata.“

Aruandja nõudmisel tulewad lahus hääletamisele rkl. Juhkam'i ettepaneku I osa punktid a ja b. Panen punkt a hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.)

Punkt a vastuwõtmise poolt on 26 häält, vastu — 23... (H ü ü d e d: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (J a g a t a k s e s e d e l i d.) Riigikogu liikmed, kes punkt a vastuwõtmise poolt, kirjutawad sedelile — „poolt“, kes vastu — kirjutawad — „vastu“. (H ä ä l e t a t a k s e.) Kas tehakse ettepanekuid häältelugemise korra kohta? (H ü ü d e d: J u h a t u s!) Palun juhatause liikmeid häältelugemisele asuda. (L o e t a k s e s e d e l i d.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 37 häält, vastu — 35, erapooletuid — 2, seega on punkt a vastu võetud

Hääletamisele tuleb rkl. Juhkam'i ettepaneku I osa punkt b. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on 28 häält, vastu — 26 häält... (H ü ü d e d: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (J a g a t a k s e s e d e l i d.) Palun neid Riigikogu liikmeid, kes punkt b vastuwõtmise poolt, kirjutada sedelile — „poolt“, kes vastu — kirjutawad — „vastu“. (H ä ä l e t a t a k s e.) Kas tehakse ettepanekuid häältelugemise korra kohta? (H ü ü d e d: J u h a t u s!) Palun juhatause liikmeid häältelugemisele asuda. (L o e t a k s e s e d e l i d.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku vastuwõtmise poolt on 34 häält, vastu — 33, erapooletuid — 4, seega on rkl. Juhkam'i ettepaneku punkt b vastu võetud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Juhkam'i ettepaneku II osa, see on märkuse

punkt 1) esimeses reas „30.000.000“ asemel „25.000.000“ marka, teises reas „50.000.000“ asemel „40.000.000“ ja punkt 2 teises reas „10.000.000“ asemel „7.500.000“ ja „15.000.000“ asemel „10.000.000“ marka. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on 29 häält, vastu 20, — seega on ettepanek vastu võetud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Ipsberg'i ettepanek, kus tähtaegu muudetakse. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on 22 häält, vastu 34, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele seaduseelnõu I osa muudatustega, mis Riigikogu poolt vastu võetud. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I osa vastu võetud.

Aruandja **W. Hasselblatt** kannab ette ja nähtawa enamusega võetakse vastu seaduseelnõu II osa.

II.

Rahaministril on õigus aktsiapankade põhikapitaali suurendamiseks, sissemakstud summade kontrollimiseks ja käesolewa paragrahwi mittetäitmise tagajärjel tegewuse lõpetamise kohta korraldavaid määrusi välja anda.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

(Koosolekut juhatama hakkab abiesimees **M. Martna**.)

7. Põllutöoministeriumi koosseisu muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja **M. Martinson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—4.

Põllutöoministeriumi koosseisu muutmise seadus.

§ 1. Põllutöoministeriumi metsade peawalitsuse koosseisust kustutatakse 1. jaanuariks 1925. a.:

a) maakonna metsaülemad,

b) maakonna metsaülemate abid,
c) maakonna metsaülemate asjaajajad,
d) maakonna metsaülemate kantseleiametnikud.

§ 2. Põllutöoministeriumi metsade peawalitsuse koosseisu võetakse 12 metsarewidenti, arwates 1. jaanuarist 1925. a.

§ 3. Põllutööministril on õigus metsarewidentide tegewuspiirkonda kindlaks määrata ja makswate seaduste järele maakonna metsaülemate kohuseid metsarewidentide ning teiste metsade peawalitsuse ametnikkude peale panna.

§ 4. Käesolew seadus hakkab maksma tema awaldamisega „Riigi Teatajas“.

8. Kaitsewäelaste Riigikaitse ja nende perekondade pensioniseadus — II lugemisel.

aruanaja **H. Lauder** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—21.

Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseadus.

I peatükk.

Üldmäärused.

§ 1. Käesolewas seaduses määratud alustel on pensioni ja ühekordse toetusraha saamise õigus pärast kaitsewäeteenistusest lahkumist ohwitseridel ja sõjawäeametnikkudel ning nimetatud kaitsewäelaste surma puhul — nende perekondadel.

Märkus. Kaitsewäeteenistuses olevateks käesolewa seaduse järele loetakse ka sõjaministri kohal olevad kaitsewäelased, olgu nad tegewas teenistuses, tagawarawäes wõi erus, samuti ka piirwalwes teeniwad ohwitserid ja sõjawäeametnikud.

Sõdurite teenistus sõjaajal ohwitseride ja sõjawäeametnikkude ametikohtadel annab pensionisaamise õiguse käesolewa seaduse järele.

Kaitsewäes teeniwad eraisikud saawad pensioni riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioniseaduse järele, wälja arwatud teenistus sõjaajal ohwitseride ja sõjawäeametnikkude kohtadel, missugune teenistus annab pensionisaamise õiguse käesolewa seaduse alustel.

§ 2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad maksetakse riigikassa poolt töö-hoolekandeministeriumi eelarwesse wõetud pensionikapitaali arwelt.

§ 3. Pensioniks selle seaduse järele nimetatakse riigikassast pensionisaajale igal kuul wäljamaksetawat summat, mis wälja arwatakse protsentide näol teenistusest lahkunu palgamäärast.

§ 4. Pensioni määramisel wõetakse aluseks kaitsewäelase teenistuse eest saadud aastane palk rahas ja natuuras (riidewarustus, korter, küte, söögikeetmine, walgustus jne.) ühes selle juurde arwatud kõigi alaliste lisatasudega (elukalliduslisa jne.), kuid ilma summade juurde arwamiseta, mis erakorraliste wäljaminekute katmiseks ehk iseäralikude tööde tasuks määratakse (päewa-, sõidu-, reisi- ja perekonna-abirahad, esituskulud, tasu salakauba kinnipüüdmise ning ületunnitööde eest ja samuti tasu tundide andmise eest, kui see ei loeta alaliseks palgaks jne.).

§ 5. Natuuras antawa palga rahalise wäärtuse määrab kindlaks sõjanõukogu töö-hoolekandeministeriumi poolt määratud alustel.

§ 6. Wäljamaal teenistuses olewate isikute pensioni aluseks wõetawaks palgamääraks loetakse wastawa ametastme palgamäär siseriigis, ühes lisadega; wastawa ametastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 7. Sõjaaegsetes koosseisudes ettenähtud ja likwideeritud kohtadel teeninud isikute pensioni aluseks wõetawa palgamäära ehk wastawa palgaastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

§ 8. Pensionisaamise õiguse omandamise normaal eeltingimuseks on 25 aasta wäljateenimine sõjawäes. Täieliku pensioni annab 30-ne aastane teenistus.

§ 9. Pensioni wäljateenimise aega lühendawad: teenistuses saadud haawamised, wigastused, haigused ja surm, ning teenistus rasketes oludes.

§ 10. Kaitsewäelaste palganormide üldise muutmise korral muutub wastawalt ka pensionimäär.

§ 11. Kellegil ei ole õigust ühel ja samal ajal saada kahte pensioni ega pensioni riigikassast ja ühtlasi palka teenistuse eest, mis õiguse annab pensionisaamiseks samast allikast.

§ 12. Pensionisaaja teenistusse astumise läbi katkenud pensioni asemele

uuestimäärataw pension ei wõi olla eelmisest wähem.

§ 13. Isikutele, kes enne sõjawäeteenistust on teeninud omawalitsuse ehk riigi asutustes, mis pensionisaamise õiguse annawad, arwatakse pension käesolewa seaduse järele, kusjuures pensioni määramisel riigi ehk omawalitsuses teenitud aeg loetakse pensioni wäljateenimise aja sisse, kui teenistus administratiiv kohtadel.

II peatükk.

Alused pensioni wäljaarwamiseks.

§ 14. Pension arwatakse: a) kaitsewäelastele, kes rahuajal wiimasel ametkohal wähemalt 2 aastat ehk sõjaaajal wähemalt 8 kuud wälja teeninud, selle ametkoha palga järele; b) neile, kes wiimasel ametkohal eelmises punktis tähendatud aega wälja teeninud ei ole, — eelwiimase ametkoha palga järele. Samuti sünnib pensioni wäljaarwamine neile, kes palka saawad auastme järele, kusjuures kaheaastane ajamäär rahuajal ja kaheksakuuline sõjaaajal wälja arwatakse auastme wanuse päewast.

§ 15. Pension määratakse wiimase auastme ehk ametkoha palga järele, waatamata teenistuse wältuse peale juhtumistel, kui kaitsewäelane: a) teenistuse kohuste täitmisel surma saanud; b) teenistuse kohuste täitmisel saadud haawade, wigastuste ehk haiguste tagajärjel oma töewõime sedawõrd kaotanud, et teenistuse jätkamine wõimatuks saanud.

§ 16. Kaitsewäelastele, kes koosseisude wähenemise ehk ümbermoodustamise tõttu, wõi teenistuse huwides wäheha palgamääraga ametkohtadele määratud, arwatakse pension teenistusest lahkumisel wiimase kõrgema ametkoha järele, waatamata selle peale, kui kaua nad sel ametkohal teeninud, kusjuures üldine wäljateenimise aeg arwesse wõetakse kunni teenistusest lahkumise päewani. Isikud, kes distsiplinaar korras madalamatele kohtadele määratud, saawad pensioni uue ametkoha palga järele.

Märkus: Degradeeritud ja uuesti ülendatud ohwitseridele wõetakse arwesse teenistuse aeg enne degradeerimist, kuna nad pensioni saawad wiimase koha järele.

§ 17. Isikutele, kellel mitu ametkohta, arwatakse pension nende teenistusest

must on mitmest küljest kaalutud ja kui on juba kokku lepitud, et üks päew wabadussõjas lugeda kolmeks päewaks, siis paluksin küll, et Riigikogu selle esitatud kujul wastu wõtaks.

J. Uibopuu (rhws.): Wäga lupeetud rahwasaadikud! Pean tähendama, et seaduseelnõu, mida nimetasin Wabariigi Walitsuse esitiseks, kokku seati endise sõjaministri härra Sootsi ajal ja selles seaduses on just ette nähtud need wahed, nii et mina ei saa siin mingisugune prohwet olla, ega öelda, misugune tulewane sõda on, kuna härra Soots tol korral neid ettepanekuid wahetegemisi hindas. Praeguste, isearanis 1. detsembri juhtumiste järele otsustades, wõib arwata, et tulewane sõda palju raskem on. Samuti ei saa meie ka öelda, kas üldse tulewast sõda tuleb, sest rahwaste elu tüürib sinna poole, et diplomaatia wõib olla tulewikus rohkem suudab ära teha, kui meie tule ja mõõgaga suudame kätte saada. Sellest ei pruugi rääkida, kuid ometi ei saa meie salata seda, et möödunud sõda oli see, mis meie riigile aluse pani, mis mitte millestki meie riigi wundamendi lõi, ja kas meie ei peaks siis seda erilisel hindama ja ütleva, et just wabadussõjawäelased on pannud meie riigile aluse. Nagu ma juba nimetasin, algasime meie mitte millegagi, kuid järgmise sõja wastu oleme juba ettevalmistatud ja läheme sinna korraliku sõjawäe ja korraliku warustuse juures. Minu arwates ei ole meie wabadussõja-aegseid kaitsewäelasi, eriti nende juhte, küllalt tarwilikult hinnatud ja seda peaksite katsuna seadusega heaks teha selle läbi, et neid erilisel hindame. Mis puutub sellesse, et see riigikassale suuremaid wäljaminekuid toob, siis arwesse wõttes seda, et wabadussõda kestis weidi üle 10 kuu, ei too see nüüd niisuguri wäljaminekuid, mis meie rahwa kandejõule ei wastaks ja kindlasti ei demoraliseeri tulewasi sõjawäelasi — nagu neid ei hinnataks. Sellelt seisukohalt wälja minnes, palun seda parandust wastu wõtta.

Juhataja M. Martna: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja H. Laretei: Rkl. härra Uibopuu ettepanek oli riigikaitse komisjonis arutamisel, kuid wähe teisel kujul. Seal ei hinnanud härra Uibopuu wabadussõja ühte päewa mitte neljaks,

waid kolmeks päewaks ning seal oli tema ettepanek tulewasi sõdasid hinnata pensioni wäljaarwamisel — üks päew kaheks. Just selle ettepanekuga tahab härra Uibopuu prohwet olla ja öelda, et tulewiku sõda on kergem, kui seda oli wabadussõda. Käesolewa ettepanekuga paneb härra Uibopuu ette, wõtta wabadussõja-aegse ühe päewa asemele neli päewa, nii et see on täiesti loogika wastane. (K. Päts, põl.: Ega prohwetid kunagi loogiliselt mõtle!)

Siis ütleb härra Uibopuu weel, et wabadussõda oli meie riigi loomise sõda. Ma juba tähendasin, et meil ei saa teist sõda olla. Meil wõib olla ainult: kui wõidame, siis jääb meie iseseiswus alles — kui kaotame, siis kaob ka iseseiswus, nii et iga sõda on selles mõttes ühewääriline ja otsustab meie riikliku iseseiswuse.

Mis puutub sellesse, et wabadussõda oli meil palju raskem sellepärast, et sinna tuli paljaste kättega minna, siis on see õige, kuid siin peab wõtma arwesse ka teisest küljest seda, missuguste wastastega meil seekord tegemist oli. Need wastased olid teistsugused, kui seda tulewastes sõdades oodata on. Selleaegne wastane sõjawägi oli niihästi moraalselt, kui ka teenistuslikult lagunenu. See sõda kandis õieti partisaanisõja iseloomu. Tulewikus tuleb meil sõdida, kui meil sõdida tuleb, täiesti ettevalmistatud sõjawäega, tuleb sõdida sõjawäega, kes tehniliselt, kui ka arwuliselt meist üle käib. Siin tulla ja öelda meie kaitsewäe juhtidele, et tulewases sõjas on kergem sõdida, on kergem sõdurid surma wiia rohkem wäljakujunenud tehnika juures, see on minu arwates niisugune hoop wabadussõjast osawõtnud juhtidele, mida Riigikogu wastu wõtta ei wõiks. (E. Weberman, rhws.: Teie ju ise mõtlesite selle wälja, et tulewane sõda on kergem.) Härra Uibopuu ettepanek näitab seda, sest tema tahab tulewast sõda wähem hinnata, kui wabadussõda. See on härra Uibopuu ettepaneku loogiline järeldus ja mitte mina ei ütles seda.

Juhataja M. Martna: Rkl. härra Uibopuu poolt on tehtud ettepanek § 22 järele wõtta juurde uus paragrahw 22-a, mis käiks järgmiselt: „§ 22-a. Wabadussõjast osawõtnuile loetakse pensioni wäljaarwamisel teenistusaeg: a)

eesliinil ja laewadel nawigatsiooni ajal ning külgehakkawate haiguste wastu wõitlemises, samuti ka sõjategewust juhtiwatel ametkohtadel — üks päew neljaks päewaks, b) wäerinna seljataga — üks päew kolmeks päewaks.

Märkus: Ametkohad külgehakkawate haiguste wastu wõitlemises, mis aja arwestamisel eesõiguse annawad, ja sõjategewust juhtiwad ametkohad määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

(Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 22 hääletamisele komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 22 wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 23—26.

§ 23. Eesliini teenistuseks loetakse: a) teenistus waenlase wastu otsekohe tegutsewates wäeosades ja üksustes (rügimentides, pataljonides, kompaniides jne.) ja b) teenistus laewadel nawigatsiooni perioodil. Eesliini teenistusena arwestatakse wäerinnalt haiguse tagajärjel ewakueerimisel, samuti ka komandeerimisel wiibimise aeg kuni 2 nädalani ning haawamiste ehk epideemiliste haiguste tagajärjel ewakueerimisel wiibimise aeg — kuni rawitsemise lõpuni haigemajas.

Märkus. Wäeosade ja -üksuste eesliinil wiibimise aja määrab kindlaks sõjawägede ülemjuhataja.

§ 24. Teenistus Eesti rahwuslikkudes wäeosades 6. detsembrist 1917. a. kuni 5 aprillini 1918. a. wõetakse arwesse sõjaaegse teenistusena wäerinna seljataga.

§ 25. Neile kaitsewäelastele, kes Saksa okkupatsiooni surwel Eesti wäeosadest olid sunnitud lahkuma ja wabadussõjast vähemalt 10 kuud osa wõtsid, arwatakse aeg 5. aprillist 1918. a. kuni 21. nowembrini 1918. a. pensioni peale wäljateenimiseks kui teenistus rahuajal administratiiw kohtadel.

§ 26. Pensioni wäljaarwamisel loetakse wabadussõja alguseks 21. november 1918. a. Teenistus eesliinil ja sõjategewust juhtiwatel kohtadel wõetakse sarnasena arwesse kuni 2. weebruari 1920. a., seljatagune teenistus — kuni

1. maini 1920. a. Teenistus eesliinil ja sõjategewustjuhtiwatel kohtadel 2. webruarist 1920. a. kuni 1. maini 1920. a. arwestatakse seljataguse teenistusena.

Aruandja **H. Laretei** (loeb):

§ 27. Teenistus endises Wene sõjawäes wõetakse pensioni wäljateenimiseajana täiel määral arwesse käesolewa seaduse järele kõigile neile; 1) kes ohwitserina ehk sõjawäeametnikuna wabariigi kaitsewäeteenistusse astusid enne 6. detsembrist 1919. a.; 2) pärast 6. detsembrist 1919. a. teenistusse astunutele, kui nad wabariigi kaitsewäes vähemalt 5 aastat tegelikult teeninud on; 3) kes wabariigi kaitsewäeteenistuse kohuste täitmisel saadud haawade, wigastuste ehk haiguste tagajärjel oma tööwõime kaotanud sedawõrd, et kaitsewäeteenistuse jätkamine wõimatu.

P. Baranin (wn.): Panen ette § 27-das punkt 2-ses wõtta 5 aasta asemel 4 aastat ja põhjendan ettepanekut sellega, et läinud aastal endise sõjaministri härra Anderkopp'i poolt lasti lahti mitmed sõjawäeametnikud ja ohwitserid ilma süüta. Sellega wõeti neilt wõimalus seda 5 aastat ära teenida ja sellepärast jääwadki nad pensioniõigusest ilma. Seda silmas pidades teen oma ettepaneku.

Juhataja **M. Martna:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Laretei:** Riigikaitse komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda. Riigikaitse komisjon arutas seda küsimust kaunis põhjalikult ja jäi 5 aasta juurde peatama, kuna senniajani oli 10 aastat. Wahe on tehtud nende ohwitseride wahel, kes enne 6. detsembrist 1919. aastat teenistusse astusid ja nende wahel, kes pärast astusid, sellepärast, et 6. detsembril 1919. aastal algasid juba eelrahu läbirääkimised ja wõis arwata, et üksikud siis alles Eesti wäeosadesse üle tulid, kui juba sõjahädaoht wäiksemaks jäi. Ja sellepärast on ka 5-aastane teenitusaeg sisse wõetud, et wahet teha nende wahel, kes enne ja kes pärast 6. detsembrist 1919. aastal teenistusse astusid.

Juhataja **M. Martna:** Rkl. Baranin'i poolt on tehtud järgmine ettepanek: „§ 27-as punkt 2-ses panen ette 5 aasta asemel wõtta 4 aastat.“

(Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasilükatud.

Panen § 27 hääletamisele aruandja poolt ettekantud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 27 vastu võetud.

Aruandja **H. Laretei** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 28—67.

§ 28. Teenistus Wene sõjawäes võetakse arvesse pensioni väljaarwamisel kuni 6. detsembrini 1917. a. käesolewa seaduse alustel, lugedes teenistust: a) sõjaajal väerinnal waenlase vastu tegutsewa diiwi piirkonnas, välja arvatud diiwi woor ja laatsaretid; kõikidel sõjategewust juhtiwatel riwi ja operatiiw ametkohtadel ning waenlase vastu tegutsewatel laewadel nawigatsiooni ajal — üks päew kaheks päewaks, b) rahuajal ning sõjaajal väljaspool punkt a tähendatud piirkonda — päew päewa eest.

Märkus. Ilmasõja kestus loetakse 8. juulist 1914. a. kuni 6. detsembrini 1917. a.

§ 29. Arusaamatusi teenistuse arwestamisel kas eesliini wõi seljataguseks teenistuseks lahendab sõjanõukogu, kelle otsus lõpulik.

§ 30. Pensioni väljaarwamisel võetakse arvesse väljateenitud aja koguarwust ainult täied aastad.

§ 31. Pensioni väljateenimise aja arvesse ei võeta: a) sõjawangis wiibimise aeg, b) puhkusel ja rawitsemisel wiibimise aeg üle seaduses ettenähtud normi ja c) arestis ja wangistuses wiibimise aeg üle 3 kuu.

§ 32. Kohtu alla andmise ehk eeluurimise puhul teenistuse kohuste täitmist eemalolemise aeg võetakse arvesse pensioni väljateenimisel ainult siis, kui teenistuse kohuste täitmistest kõrwaldatu kohtu poolt õigeaks mõistetakse, ehk temale karistus määratakse, mis makswate seaduste järele pensionisaamise õigust ära ei wõta.

IV peatükk.

Pension ja ühekordne toetusraha kaitsewäelastele.

§ 33. Käesolewa seaduse järele väljaarwatud 25-e aastane teenistus kaitse-

wäes annab pensioni 55% palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaastaga, kuni 30 aasta väljateenimiseni, suureneb pensionimäär 3% wõrra aastasest palgamäärast (Tabel nr. 1).

Tabel nr. 1.

pensioni väljaarwamiseks väljateenitud aja eest.

Wäljateenimise aeg.	Pensionimäär protsentides (palgamäärast).
25 aastat	55
26 „	58
27 „	61
28 „	64
29 „	67
30 „	70

§ 34. Töowõime kaotamisel sõjaajal, teenistuse kohuste täitmisel ehk selle tagajärjel saadud haawamiste, kihwtituste, wigastuste ehk haiguste tõttu antakse pensioni teenistusest lahkumisel teenistusaja kestuse peale waatamata: a) neile, kes 100% töowõimest kaotanud, kui nende terwislik seisukord kõrwalabi nõuab — 125%, kui kõrwalabi tarwilik pole — 100% palgamäärast, b) neile, kes 10—99% töowõimest kaotanud, — niipalju %% palgamäärast, kuipalju %% nad omast töowõimest kaotanud, kusjuures pensionimäär ei wõi olla vähem, kui pensionisaaja § 33 järele välja teeninud.

§ 35. Isikutele, keda teenistusest wabastatakse rahuajal teenistuse kohuste täitmisel ehk selle tagajärjel saadud haawade, wigastuste ehk haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise wõimatuks teewad, määratakse pension teenistusaja peale waatamata, täieliku töowõime kaotuse juures: a) kui terwislik seisukord kõrwalabi nõuab — 100%, b) kui kõrwalabi tarwilik pole — 85% aastasest palgamäärast. Osalise töowõime kaotuse juures maksetawa pensioni määr wõrdub töowõime kaotuse %-le, kuid ta ei wõi vähem olla pensioni määrast, mis pensionisaaja § 33 järele välja teeninud.

§ 36. Isikutele, kes töowõime kaotuse tõttu kaitsewäeteenistuse ajal (väljaspool teenistuse kohuste täitmist) saadud wigastuste ehk haiguste tagajärjel kaitsewäeteenistust jätkata ei wõi, määratakse pension: neile, kelle terwislik seisukord kõrwalabi nõuab — pärast wiieaastast teenistust, neile aga, kelle terwislik seisukord kõrwalabi ei nõua — pärast 10 aastast teenistust 35% aasta-

sest palgamäärast. Iga järgneva väljateenitud aastaga kunni 30 a. väljateenimiseni suureneb pensionimäär 2% võrra (Tabel nr. 2).

Tabel nr. 2.

pensioni väljaarvamiseks rahuajal väljaspool teenistuse kohuste täitmist saadud wigastuste või haiguste tõttu teenistusest lahkumise puhul.

Wäljateenimise aeg	Pensioni määr protsentides (palgamäärast)	
	Kui terwislik seisukord kõrwalabi nõuab	Kui terwislik seisukord kõrwalabi ei nõua
5 aastat	35	—
6 "	37	—
7 "	39	—
8 "	41	—
9 "	43	—
10 "	45	35
11 "	47	37
12 "	49	39
13 "	51	41
14 "	53	43
15 "	55	45
16 "	57	47
17 "	59	49
18 "	61	51
19 "	63	53
20 "	65	55
21 "	67	57
22 "	69	59
23 "	71	61
24 "	73	63
25 "	75	65
26 "	77	67
27 "	79	69
28 "	81	71
29 "	83	73
30 " ja rohkem	85	75

§ 37. Kaitsewäelaste töowõime kaotuse määr, mis teenistuses saadud wigastuste ehk haiguste tagajärjel tekkinud, ja teenistuse jätkamise kõlbulikkuse teeb kindlaks sõjawäe haigemaja arstlik komisjon.

§ 38. Kaitsewäeteenistuses töowõime kaotuse tõttu pensionisaajatele kaitse-

wäelastele, kes arstliku komisjoni poolt kaks ehk rohkem korda läbi waadatud, määratakse pension wiimase kinnitatud otsuse järele; on aga ajutise pensioni saaja töowõimuliseks tunnustatud, siis lõpetatakse pensioniandmine ära.

§ 39. Isikud, kes vähemalt kaheaastase teenistuse järele teenistusest lahkuvad haiguse pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teewad, kui neil ei ole õigust pensioni saamiseks, saavad ühekordse toetusraha: a) kui terwislik seisukord alalist kõrwalabi nõuab — kolmweerand aastapalga suurus, b) kui terwislik seisukord alalist kõrwalabi ei nõua — poole aastapalga suurus.

Neile, kes lahkunud sõja — ehk rahuajal teenistuse kohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haawamistele, kihwtitustele, wigastustele ehk haigustele järgnenud täieliku töowõime kaotuse tagajärjel, määratakse peale pensioni ühekordne toetusraha: a) neile, kelle terwislik seisukord alalist kõrwalabi nõuab — poole aastapalga suurus, b) neile, kes alalist kõrwalabi ei waja — weerandi aastapalga suurus.

§ 40. Need, kes wabariigi kaitsewäes teenistuse kohuste täitmisel saadud haawade, wigastuste ehk haiguste (§ 35) tagajärjel töowõime kaotanud, ning selletõttu teenistust jätkata ei wõi, saavad pensioni vaatamata selle peale, kui kaua nad wabariigi kaitsewäes teeninud.

§ 41. §§ 35 ja 36 järele määratakse ajutine pension kunni töowõime tagasi saamiseni.

§ 42. Ühekordset toetusraha ühe ja sama haiguse ehk wigastuse puhul ei wõi määrata rohkem kui üks kord.

V peatükk.

Pensionid ja ühekordsed toetusrahad perekondadele.

§ 43. Kaitsewäelase perekonnal on pensionisaamise õigus, kui perekonnatoitja — kaitsewäelane suri kaitsewäeteenistuse ajal ehk pärast teenistusest lahkumist.

Perekonna all selle seaduse järele mõeldakse: a) lesknaist ning b) lapsi, niihästi abielus, kui väljaspool abielu sündinuid, samuti ka seaduslikka kasulapsi.

§ 44. Lastel on õigus pensioni ja ühekordset toetusraha saada: a) kunni nemad 18 aastat wanaks saavad; kui nad aga koolis käiwad ehk ametit õpiwad, siis kunni õppimise lõpetamiseni, kuid mitte kauem, kui 20 aastaseks saamiseni, b) wanaduse peale waatamata, kui nad töowõimetud on ja neile eluülespidamiseks warandust, sissetulekut ega ülewalpidaajat ei ole ning nad isa eluajal tema poolt ülewal peeti.

§ 45. Lahutatud naisel ei ole mehe teenistuse eest õigust pensioni ega ühekordset toetusraha saada.

§ 46. Uude abiellu astumisel kaotab lesknaine eelmises abielus omandatud pensioni õiguse, kana teistele perekonnaliigetele pensionisaamise õigus alale jääb.

§ 47. Lesknaisele, kellel oma ja mehe teenistuse eest pensioniõigus, maksetakse pärast mehe surma see pension, mis suurem.

§ 48. Lapsed, kellel isa ja ema teenistuse eest pensioniõigus, saavad selle pensioni, mis suurem, kuid toetusraha wõiwad nad saada mõlema wanema teenistuse eest.

§ 49. Pärast teenistusest lahkumist surnud isikute perekondadele arwatakse pension § 51. näidatud osadele wastawalt sellest pensioni määrast, mis need isikud said, wõi olid õigustatud saama.

§ 50. Teenistuses surnud isikute perekondadele arwatakse pension § 51. näidatud osadele wastawalt sellest pensionimäärast, milleks nemad oleksid õiguse omandanud surmapäewal teenistusest lahkudes, järgmistel alustel: a) vähemalt wiis aastat teeninud isikute perekondadele — sellest pensionimäärast, mis on määratud teenistusest lahkunutele haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise wõimatuks teewad, kuid alalist kõrwalabi ei nõua (Tabel nr. 2); b) teenistuse kohuste täitmisel ehk selle tagajärjel surmasaanud wõi saadud haawadesse ehk wigastustesse, kui ka teenistuses saadud ägedate külgehakkawate haiguste kätte surnud isikute perekondadele, — täiest aastapalgast teenistusaja kestuse peale waatamata.

§ 51. §§ 49. ja 50. nimetatud isikute perekondadele määratakse peale isa wõi mehe surma, kes teenistuses olles, wõi peale teenistusest lahkumist, surnud, järgmised pensionid:

a) lesele — pool mehe pensionist;

b) lastele, kui neid üle kolme ei ole, lese elu ajal igäuhele üks kuuendik isa pensionist;

c) perekonnas, kus on üle kolme lapse, igale lapsele lese elu ajal ühesuurune osa poolest isa pensionist;

d) lastele, kui neid üle nelja ei ole, peale isa surma, kellel leske järele ei jäänud, igäuhele üks neljandik isa pensionist;

e) perekonnas, mis rohkem kui neljast lapsest koos seisab, peale isa surma, kellel leske ei jäänud, igale lapsele ühesuurune osa terwest isa pensionist;

f) lastele, kui neid mitte üle nelja ei ole, lese ema surma korral, lisapensioniga igäuhele üks neljandik sellest pensioni osast, mis lesk sai; kui neid wiis, siis üks wiidendik jne.;

g) tervele perekonnale mehe wõi isa teenistuse eest määratud pensionisumma wäheneb ainult siis, kui selle perekonna pensionisaajate arw kolmeni wäheneb.

§ 52. Teenistuses surnud isikute perekondadele antakse ühekordne toetusraha teenistusaja peale waatamata neil juhtumistel, kui neil perekondadel § 50. järele pensioniõigust ei ole.

Teenistuskohuste täitmisel ehk selle tagajärjel surmasaanud wõi saadud haawadesse ehk wigastustesse wõi teenistuses saadud ägedate külgehakkawate haiguste kätte surnud isikute perekondadele antakse ühekordne toetusraha pensionisaamisest rippumata.

§ 53. Ühekordne toetusraha antakse lesele, kellel õigus toetusraha saamiseks ja üks wõi mitu last on, samuti ka kahele ehk enamale täielikule waeselapsele — kolmweerand aastapalga suuruses sellest palgast, mis mees ehk isa surmapäewal sai; lasteta lesele, kellel on õigus toetusraha saamiseks, ehk ühele täielikule waeselapsele — poole aastapalga suuruses.

Isikute perekondadele, kes alla kahe aasta teeninud, antakse ühekordne toetusraha pooles suuruses.

VI peatükk.

Pensionid ja ühekordse toetusraha nõudmise ja määramise kord.

§ 54. Kaitsewäelased, kes soowiwad teenistusest lahkudes pensioni saada, esitawad wastawa nõudmise sõjaministri

nimele otsekohese ülemuse kaudu, ühes teenistusest wabastamise palwega.

Märkus 1. Pensioni nõudmises peab ära tähendatud olema, missugusest riigikassa osakonnast pensioni soowitakse saada ja pensioninõudja tulewane elukoht.

Märkus 2. Kõik paberid, mis käiwad pensioni ja ühekordse toetusraha määramise kohta, nagu nõudekirjad, tõendused, ära kirjad, teated jne., on tempelmaksust wabad.

§ 55. Wäeosäilem, saades pensioni nõudmise, teeb teenistuslehe ja tabeli nr. 1 järele kindlaks pensioni määra, ning esitab ühe kuu jooksul nõudmise ühes teenistus- ja terwislehe ning teiste asja otsustamiseks tarwilikkude dokumentidega alluwuse korras sõjaministrile.

§ 56. Kaitsewäelased, kes soowiwad saada pensioni wõi ühekordset toetusraha terwisliku seisukorra tõttu lühendatud wäljateenimise aja eest, peawad esinema wastawa kirjaliku nõudmisega enne kaitsewäeteenistusest lahkumist, wastasel korral määratakse pension tabel nr. 1 järele.

§ 57. Kaitsewäelased, kes haiguste, wigastuste ehk haawade tagajärjel sunnitud teenistusest lahkuma, ehk teenistuse ajal sedawõrd oma töowõime kaotanud, mis annab pensionisaamise õiguse lühendatud aja eest, määratakse järelwaatusele sõjawäe haigemaja arstlikku komisjoni, terwisliku seisukorra kindlakstegemiseks. Arstliku komisjoni, kus järelwaatus toimetatakse, määrab kindlaks sõjawäe terwishoiuwalitsuse ülem korralduswalitsuse ettepaneku ja terwislehe põhjal.

§ 58. Teenistuskohuste täitmisel saadud rasked haawad ja wigastused tõendatakse pensionisaaja teenistuslehe põhjal wäeosa ehk asutuse poolt wäljaantud tunnistuse läbi. Kohustus asjaolu tõestada, et haigused, rasked haawad ehk wigastused teenistuskohuste täitmise tagajärjel saadud, lasub kannataja peal, kui see teenistuskoha kirjalikkude tõendus- tega ei ole juba kindlaks tehtud.

§ 59. Arstlikul järelwaatusel teeb komisjon kindlaks: 1) wigastuse seisukorra ja haiguse tundemärgid (täpipealse kirjeldusega) ühes haiguse äramääramisega, 2) haiguse ehk wigastuse tekkimise aja ja põhjused, 3) kas haigus ehk wigastus parandatawad wõi mitte, 4) millal

teha järgmine arstlik järelwaatus, kui wigastus ehk haigus parandatawad, 5) töowõime kaotuse, 6) põhjused, miks haigus ehk wigastus loetakse sarnasteks, et kaitsewäeteenistuse jätkamine wõimatu ja 7) miks kõrwalabi tarwilik.

Märkus 1. Kommisjoni kokkukutsumise kohustus punkt 4 järele tehtud otsuse täitmiseks lasub korralduswalitsuse ülema peal.

Märkus 2. Kommisjoni liigete arwamised märgitakse üles arstliku läbiwaatamise akti.

§ 60. Arstliku komisjoni otsus awaldatakse läbiwaadatuile ja saadetakse 2 nädala jooksul ühes kõigi andmete ja dokumentidega sõjawäe terwishoiuwalitsuse ülemale arwamise awaldamiseks; wiimane omalt poolt saadab kõik saadud andmed ja dokumendid korralduswalitsusse.

§ 61. Kõigi saadud andmete ja dokumentide põhjal teeb korralduswalitsus teenistuslehe ja tabelite järele kindlaks pensioni ehk ühekordse toetusraha määra ja esitab selle sõjaministrile kinnitamiseks. Sõjainistri otsus sellekohasel arwelehel saadetakse töö-hoolekandeministeeriumi pensioni ehk ühekordse toetusraha wäljamaksmiseks, teine arwelehe eksemplaar saadetakse wäeosäilema ehk rahwawäeülema kaudu pensionisaajale.

§ 62. Pensioni arwelehele märgitakse üles: a) pensioni ja ühekordse toetusraha määramise alused ja b) pensionimäär iga pensionisaaja kohta eraldi.

§ 63. Teenistuses surnud kaitsewäelase perekond esitab nõudekirja pensioni ehk ühekordse toetusraha saamiseks sõjainistri nime peale selle üksiku wäeosa, kaitsewäe koonduse, wõi wastawa asutuse ülema kaudu, kellele kaitsewäelane enne surma wahenditult allus, silmas pidades järgmisi nõudeid: a) pärast mehe ja isa surma annab nõudekirja sisse lesknaine enese ja laste eest, b) pärast isa surma, kui leske järele ei jäänud, annawad nõudmise sisse laste eest alaealiste laste hooldajad, kui aga hooldajaid määratud ei ole, siis — lähemad sugulased ehk teised asjasthuwitatud isikud ehk lapsed ise, kui nad üle 16 a. wanad.

Märkus. Punkt a nimetatud pensionisaajad wõiwad ka ise, samuti ka nende hooldajad, lesenaise eluajal nõudekirja

sisse anda, kui lesknaine mingisugusel põhjusel ei wõi, ega soowi laste huwisid esitada.

§ 64. Pärast teenistusest wabanemist surnud kaitsewäelaste perekonnad, kellele pensionisaamise õigus, wõiwad nõuda pensioni eelmises paragrahwis äratähendatud korras, waatamata selle peale, millal teenistusest lahkumine sündis ja kas kaitsewäelane ise pensioni on nõudnud wõi mitte.

§ 65. Nõudmised pensioni ehk ühekordse toetusraha määramiseks perekonnadele pärast mehe ehk isa surma, kes enne surma ise pensioni sai ehk õigustatud oli pensioni saama, kuid mingil põhjusel pensioni weel ei olnud kätte saanud, antakse sisse sõjaministri nimele kohaliku rahwawäeülema kaudu. Nõudmisele lisatakse juurde: a) surnud kaitsewäelase teenistusleht, b) pensioniraamat, kui kaitsewäelane pensioni sai, c) surmatunnistus, d) abiellu astumise akt, kui abiellu astumine sündis peale kaitsewäeteenistusest lahkumise, e) peale kaitsewäeteenistusest lahkumist sündinud laste meetrika ja akt kasulapseks wõtmise kohta, f) töowõimetute täisealiste laste peale kohaliku hcolekande-osakonna tunnistus töowõimetuse kohta, g) tunnistus selle üle, et üle 20 a. wanadel töowõimetutel lastel sissetulekuid ega warandust ülewalpdamiseks ei ole ja h) notariaalne tõendus, mis wälja antud isa teadaande põhjal, wäljaspool abielu sündinud laste omakstunnistamise kohta, wõi kohtuotsus sama asjaolu üle.

Märkus 1. Sama kord on maksew ka lesknaise surma puhul, kes mehe lastega pensioni sai, misjuures pensioninõudmisele lisatakse juurde punktides b ja c ettenähtud dokumendid.

Märkus 2. Punktis g nimetatud tunnistused antakse wälja 2 nädala jooksul kohaliku linna wõi maakonna hoolekande-osakonna poolt isikutele, kes pensioni ehk ühekordset toetusraha nõuawad, vähemalt kolme isiku tõenduse põhjal.

Märkus 3. Asjaolu tõestamine, et surm on tulnud teenistuskohuste täitmise tagajärjel, lasub pensioninõudja perekonna peal.

§ 66. Wäeosa- ehk kohalik rahwawäeülem, saades pensioni nõudmise, teeb kindlaks pensionisaamise õigustega perekonnaliigete arwu, arwab wälja pensioni

suuruse ning saadab asja kahe kuu jooksul ühes kõigi dokumentidega korralduswalitsuse kaudu sõjaministrile otsustamiseks.

§ 67. Pensionimäär (muutmine § 10. järele) sünnib töö-hoolekandeministriumi korraldusel.

Juhataja **M. Martna**: Koosolek on kaks tundi kestnud, kuulutan weerand-tunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.15 min.

Pärast waheaga jätkub koosolek kell 7.40 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Juhataja **M. Martna**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Aruandja **H. Laretei** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 68—96.

VII peatükk.

Kaebtuste awaldamine.

§ 68. Kaitsewäelased, kes nõudnud pensioni määrata lühendatud tähtaegade järele haiguse tõttu ehk teenistuskohuste täitmisel ehk selle tagajärjel saadud haawade ehk wigastuste puhul, kui nemad rahul ei ole arstliku komisjoni otsusega, annawad kahe kuu jooksul, otsuse awaldamise päewast arwates, kaebtuse sõjaministrile oma otsekohese ülemuse kaudu, kes selle kaebtuse sõjaministeriumi korralduswalitsusse saadab.

§ 69. Sõjaminister, kui ta kaebtuse põhjendatud leiab olevat, määrab uue arstliku komisjoni oma esitaja osawõttel. Lõpuliku otsuse teeb sõjaminister.

Märkus. Tarbekorral wõib komisjon kaebajaid terwisliku seisukorra esialgseks järeluurimiseks haigemajasse saata, kus sellekohane akt kokku seatakse.

§ 70. Perekonnaliikmed, kes kohalikkude maakonna ehk linna hoolekande-osakondade otsusega (§ 65 punktid f ja g) rahul ei ole, annawad kahe kuu jooksul kaebtuse töö-hoolekandeministrile, kes selle kohta lõpuliku otsuse teeb.

§ 71. Sõjaministri ja töö-hoolekandeministri otsuste peale võib kaebtust tõsta administratiiv kohtu korras Riigikohtu ees kuue kuu jooksul otsuse avaldamise päewast.

VIII peatükk.

Pensionimääramise tähtjad.

§ 72. Pensioni määratakse teenistusest wabanemise päewast arwates. Kui teenistusest lahkumisel ei ole pensioni nõutud, siis määratakse pension nõudmise sisseandmise päewast. Distiplinaar-korras teenistusest wabastatud isikutele määratakse pension: a) kui kuuekuuline tähtaeg teenistusest wabastamise käsust arwates mööda ei ole lastud, — teenistusest wabastamise päewast arwates; b) kui kuuekuuline tähtaeg mööda on lastud, — nõudmise esitamise päewast arwates.

§ 73. Nõudmised perekondade poolt pensionisaamiseks esitatakse: a) wabariigi piirides elawate isikute poolt — ühe aasta jooksul, b) väljaspool wabariigi piire elawate poolt — kahe aasta jooksul, arwates isiku surmapäewast, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse.

Märkus. Selles paragrahwis ettenähtud nõudmise ajamäärad ei ole makswad alaealiste laste kohta, kui nad ainult ise, 16 aastat wanaks saades, seda tähtaega mööda ei lase minna, missugusel juhtumisel tähtjad alaealiste laste 17-aastaseks saamise päewast arwatakse.

§ 74. Neile, kes eelmises paragrahwis ettenähtud tähtaega mööda pole lasknud, määratakse pension isiku surmapäewast, kelle teenistuse eest pension loetakse, neile aga, kes tähendatud tähtaja mööda lasknud — nõudmise sisseandmise päewast.

§ 75. Ühekordse toetusraha saamise õigus käesolewa seaduse järele kaob, kui ei ole sellekohast nõudmist awaldatud § 73. tähendatud tähtaegadel, arwates selle õiguse tekkimise päewast. Pensioni õigus ei igane.

§ 76. Kui pensioniõiguslik kaitsewälane enne pensioni määramist ehk kättesaamist sureb, on järelejäänud perekonnal õigus saamatajäänud pensioni ja ühekordset toetusraha omale saada.

IX peatükk.

Pension ja ühekordse toetusraha väljamõtmine.

§ 77. Töö - hoolekandeministeerium, saades sõjaministeeriumist arwelehe, teeb tarwilikud korraldused kohalikkudele linna ehk maakonna hoolekande-osakondadele pensioni väljamaksmiseks pensionisaajatele.

§ 78. Kohalik hoolekande-osakond, pensionimääramiseks wastawat korraldust kätte saades, walmistab sellekohase pensioniraamatu.

§ 79. Pensioniraamatud antakse välja: a) lastega lesknaisele — ühine pensioniraamat, kui aga täisealised lapsed soowiwad, siis antakse neile eraldi pensioniraamatud; samuti kui lese elu ajal hooldajad tarwilikuks peawad, et isa teenistuse eest perekonnale antawast pensionist osasaawad lapsed oma osad eraldi saaksid, antakse neile laste jaoks eraldi pensioniraamatud, b) lastele pärast isa surma antakse ühine pensioniraamat alaealiste hooldaja nimele, kuid täisealised lapsed wõiwad soowikorral eraldi pensioniraamatud saada; kui igal lapsel ise hooldaja on, siis antakse lastele ka pensioniraamatud lahus, c) nõdrameelsetele antakse pensioniraamatud hooldaja nimele.

Märkus. Kui hooldajaid ei ole määratud teeb kohalik linna wõi maakonna hoolekande-osakond tarwilikud korraldused nende rutuliseks määramiseks.

§ 80. Perekonnaliigetele, kes pensioni lahus saawad, antakse pensioniraamat ühest hoolekande-osakonnast välja, kuid pensioni võib igaüks saada sellest riigikassa osakonnast, kust keegi soowib.

§ 81. Pension maksetakse riigikassa osakondadest esimesest kuupäewast alates kolme kuu peale ette, pensioniraamatu ja isikutunnistuse ettenäitamisel.

§ 82. Isikud, kes pensionääri wolitusel pensioni wastu wõtma ilmuwad, näitawad ette peale pensioniraamatu ka wolituskirja, mis välja antud pensioniraamatu omaniku poolt ja tõekstunnustatud seaduslikus korras. Pensionääri isikutunnistuse asemel näitab wolinik ette oma isikutunnistuse.

§ 83. Pensioniraha, mida surnud pensionäär ei ole kätte saanud, võib välja anda, kohaliku linna wõi maakonna hoolekande-osakonna loal, surnud isiku perekonnale.

§ 84. Etteantud pensioni pensionääri surma korral tagasi ei nõuta.

§ 85. Pensioniraamatu omanik on kohustatud teatama kohalikule linna või maakonna hoolekande-osakonnale muudatustest, kui: a) pensionisaaja teenistusse astub või kohtu poolt karistuskandmisele mõistetud, mis pensionisaamise õiguse kaotab, b) lapsed, kes koolis ei käi ega ametit ei õpi — 18-aastaseks, kes koolis käivad või ametit õpiwad — 20-aastaseks saavad, c) lesknaine abiellu heidab ja d) keegi pensionisaajatest perekonnaliigetest sureb.

Pensionisaamise juures peab pensionisaaja sellekohase tõenduse, mis kohalikust linna või wallawalitsusest ehk politsei poolt tasuta välja antakse, ette panema, et pensionäär pensionisaamise õigust kaotanud ei ole.

§ 86. Kui kohalik hoolekande-osakond muutusest pensionisaaja perekonnas teada saab, teeb tema wastawad märkused pensionimääramise arwelehele ja pensioniraamatuse, ning teatab sellest tööhoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale.

§ 87. Kui pensionäär kahe aasta jooksul pensioni järele ei ilmu ega selleks wolinikku ei saada, siis kustutatakse pension kulude arwelt maha, selle peale waatamata, kas isikud riigi piirides või väljaspool riigi piire elawad.

§ 88. Kui pensionäär pärast kaheaastast tähtaega ilmub palwega temale määratud pensioni välja anda, siis uuendatakse tööhoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonna otsuse järele pensionimaksmine, kuid läinud aja eest pensionäärile pensioni ei makseta.

§ 89. Ühekordsed toetusrahad kustutatakse, kui nad ühe aasta jooksul nende määramisest arwates välja ei ole wõetud.

X peatükk.

Pensionimaksmise lõpetamine.

§ 90. Pensionimaksmine teenistusest lahkumutele lõpeb, kui pensionisaaja: a) uuesti teenistusse astub, mis pensionisaamise õiguse annab, b) kohtu poolt mõistetakse karistusele, mis pensioniõiguse ära wõtab, ja c) kui pensionäär Eesti kodakondsusest lahkuwad.

§ 91. Pensionimaksmine leskedele lõpeb, kui nemad: a) kohtu poolt mõistetakse karistusele, mis pensioniõiguse ära

wõtab, b) Eesti kodakondsusest lahkuwad ja c) nende surma korral.

§ 92. Pensionimaksmine lastele lõpeb: a) kui need, kes koolis ei käi ega ametit ei õpi — 18-aastaseks ja need, kes koolis käiwad või ametit õpiwad — 20-aastaseks saawad, b) kui nad kohtu poolt karistusele mõistetakse, mis pensioniõiguse ära wõtab, c) Eesti kodakondsusest lahkuwad ja d) nende surma korral.

§ 93. Kui lapsed enne 18-aastaseks saamist kohaliku linna hoolekande-osakonna juures olewast pensionikomisjonis arstlikult järele waadatakse ja komisjon nad töowõimetuks tunnustab, siis saawad nad kohaliku linna või maakonna hoolekande-osakonna korraldusel pensioni edasi, kui on kindlaks tehtud, et neil ei ole sissetulekuid ega warandust eluülewalpidamiseks ja nad isa või ema elu ajal elasid nende ülewalpidamisel.

Märkus. Kaebtused pensionikomisjoni otsuse peale esitatakse ja lahendatakse § 70. korras.

§ 94. Kohtuotsuse täidesaatmisel, mille tagajärjeks on pensioniõiguse kaotamine, saadawad kohtu täidesaatwad asutused kohtuotsuse ärakirjad tööhoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale, pensioni lõpetamiseks tarwilikkude korralduste tegemiseks.

§ 95. Kui pensionisaaja uuesti teenistusse astub, peab teenistuse määraja ülemus sellest tööhoolekandeministeeriumi hoolekande-osakonnale teatama, pensioni lõpetamiseks tarwilikkude korralduste tegemiseks.

§ 96. Selle seadusega kaotab maksu wuse ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 12. aprillil 1920. a. maksmapandud 23. juuni 1912. a. pensioniseadus („Riigi Teataja“ nr. 65/66 — 1920. a.) ja 6. weebruari 1920. a. pensioniseadus („Riigi Teataja“ nr. 26 — 1920. a.) nende kohta, kes selle seaduse järele peale selle maksimahakamist pensioni hakkawad saama, kusjuures need, kes nimetatud seaduste järele juba pensioni saawad ja ühtlasi selle seaduse alla käiwad, hakkawad edaspidi käesolewa seaduse järele pensioni saama, kui nad seks soowi awaldawad.

Sõjaminister J. Soots: Ma teen ettepaneku kaks uut paragrahwi seadusesse juurde wõtta. Nimelt § 97, mis nõnda kõlaks: „Käesolew seadus on ka nende kaitsewäelaste kohta maksew,

kes enne selle seaduse maksmahakkamist on kaitseväest lahkunud ja milgil põhjusel § 96. tähendatud seaduste järele pensioni ei saanud.“

Ennemaksew seadus oli Wene seadus, aga pärast, Eesti ajal, olid mõningad määrused seadusele juurde wõetud, mille järgi pidi toodama linna hoolekande-osa-konnast waesusetunnistus, selleks, et pensioni saada. Minu teada lugesid paljud sõjawäelased endale alandawaks niisugust waesusetunnistust tuua, ja sellepärast ei ole nad ka pensioni kasutanud. Ma arwan, et õiglane oleks, kui kõik nad wõiksid käia selle pensioniseaduse alla. § 98-da sisu oleks järgmine: „Käesolew seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1925. aastast.“ Seaduse enese järele hakkaks tema maksma 10 päewa pärast wäljakuulutamist „Riigi Teatajas“, see tuleks ka umbes 1. jaanuaril. Aga arwepidamise ja teisteks otstarbeteks oleks kasulik, et käesolewas seaduses eneses ära määratud oleks, et ta maksma hakkab 1. jaanuaril. Kõigil neil motiividel teen ettepaneku, ettekantud kaks paragrahwi wastu wõtta.

Juhataja **M. Martna**: Sõjaminister Soots'i poolt on ettepanek tehtud seaduseelnõu lõppu juurde wõtta kaks uut paragrahwi:

„§ 97. Käesolew seadus on ka nende kaitsewäelaste kohta maksew, kes enne selle seaduse maksmahakkamist on kaitseväest lahkunud ja milgil põhjusel § 96. tähendatud seaduste järele pensioni ei saanud.

§ 98. Käesolew seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1925. aastast.“

Aruandja on sõjaministri ettepanekuga ühinenud. Panen hääletamisele § 97. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 97. wastu wõetud.

Panen hääletamisele § 98. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 98 wastu wõetud.

9. Riigi 1924. a. Rahaasjanduse lisaelarwe nr. 3 komisjoni kaas— **II lugemisel.** aruandja **M. Laarman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri, Riigikogu, Riigiwanema ja riigikantselei ning riigikontrolli korraliste kulude wähendamine.

Riigi 1924. a. lisaelarwe nr. 3.

KULUD.

I osa.

W ä h e n d a m i n e.

Korralised kulud.

RIIGIKOGU.

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 1. Palgad	550.000.—
Kokku peatükk I	550.000.—

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1. Palgad	200.000.—
§ 9. Majapidamine	800.000.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	150.000.—
Kokku peatükk II	1.150.000.—

Peatükk III.

Riigikogu walimised ja rähwahääletamised.

§ 1. Palgad	200.000.—
§ 8. Kantseleikulud	635.000.—
§ 17. Walimine ja hääletamine	653.500.—
Kokku peatükk III	1.488.500.—
Kokku Riigikogu	3.188.500.—

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

I jagu.

Peatükk I.

Riigiwanem.

§ 1. Palgad	40.000.—
§ 2. Ametsõitude tasu	30.000.—
§ 8. Kantseleikulud	25.000.—
Kokku peatükk I	95.000.—

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 2. Ametsõitude tasu	25.000.—
§ 8. Kantseleikulud	30.000.—
§ 9. Majapidamine	50.000.—
§ 20. Wappide ja pitsatide walmistamine	250.000.—
Kokku peatükk I	355.000.—

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 21. Raamatukogud	<u>435.000.—</u>
Kokku peatükk II	435.000.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 8. Kantseleikulud	<u>340.000.—</u>
Kokku peatükk IV	<u>340.000.—</u>

Kokku Riigiwanem ja riigikantselei 1.225.000.—

RIIGIKONTROLL.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Ametsõitute tasu	20.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	20.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	15.000.—
§ 13. Materjaalide proovimised ja katsed ning tehniliste kawatsuste eel-tööd	20.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	<u>32.800.—</u>
Kokku peatükk I	107.800.—

Peatükk II.

Tsiwiliosakond.

§ 2. Ametsõitute tasu	<u>100.000.—</u>
Kokku peatükk II	100.000.—

Peatükk III.

Rahaosakond.

§ 2. Ametsõitute tasu	<u>35.000.—</u>
Kokku peatükk III	35.000.—

Peatükk V.

Sõjawäeosakond.

§ 2. Ametsõitute tasu	<u>125.000.—</u>
Kokku peatükk V	<u>125.000.—</u>
Kokku riigikontroll	367.800.—

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja nähtawa enamusega

wõetakse wastu rahaministeeriumi korraliste kulude wähendamine.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Ametsõitute tasu	<u>200.000.—</u>
Kokku peatükk I	200.000.—

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 2. Ametsõitute tasu	75.000.—
§ 23. Wäärtmärkide walmistamine	<u>3.000.000.—</u>
Kokku peatükk II	3.075.000.—

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peawalitsus.

§ 8. Kantseleikulud	<u>300.000.—</u>
Kokku peatükk III	300.000.—

Peatükk IV.

Aksiisi peawalitsus.

§ 10. Wedu	33.255.000.—
§ 26. Piiritusmonopooli erikulud	<u>10.000.000.—</u>
Kokku peatükk IV	43.255.000.—

Peatükk V.

Tolli peawalitsus.

§ 1. Palgad	1.580.000.—
§ 2. Ametsõitute tasu	170.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	1.380.000.—
§ 8. Kantseleikulud	150.000.—
§ 9. Majapidamine	<u>964.000.—</u>
Kokku peatükk V	4.244.000.—

Peatükk VI.

Kinniswarade hindamisamet.

§ 1. Palgad	6.100.000.—
§ 2. Ametsõitute tasu	2.200.000.—
§ 12. Liikuw wara	<u>1.200.000.—</u>
Kokku peatükk VI	<u>9.500.000.—</u>
Kokku rahaministeerium	60.574.000.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **M. Laarman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu haridusministeeriumi korraliste kulude wähendamine.

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Ametsõitute tasu	102.000.—
Kokku peatükk I	102.000.—

Peatükk III.

Kooliosakond.

§ 90. Segakulud	1.000.—
Kokku peatükk III	1.000.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

§ 1. Palgad	4.628.800.—
§ 9. Majapidamine	172.900.—
§ 39. Instituutide, kabinetide ja kliinikute ülewalpidamine	52.000.—
Kokku peatükk IV	4.853.700.—

Peatükk V.

Wähemusrahwuste sekretärid.

§ 1. Palgad	18.300.—
Kokku peatükk V	18.300.—
Kokku haridusministeerium	4.975.000.—

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega kohtuministeeriumi, siseministeeriumi ja sõjaministeeriumi korraliste kulude wähendamine.

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	1.000.000.—
Kokku peatükk I	1.000.000.—
Kokku kohtuministeerium	1.000.000.—

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk III.

Administratiivwasjade peawalitsus.

§ 1. Palgad	117.400.—
Kokku peatükk III	117.400.—

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

§ 1. Palgad	1.950.000.—
§ 8. Kantseleikulud	150.000.—
§ 54. Toitluswarustus	500.000.—
§ 55. Kraamiwarustus	500.000.—
§ 59. Hobuste terwishoid	100.000.—
Kokku peatükk VI	3.200.000.—
Kokku siseministeerium	3.317.400.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	28.500.—
§ 54. Toitluswarustus	2.000.000.—
§ 55. Kraamiwarustus	100.000.—
§ 56. Sõjariistad ja nende warustus	300.000.—
Kokku sõjaministeerium	2.428.500.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **O. Köster** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu põllutööministeeriumi korraliste kulude wähendamine.

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 9. Majapidamine	55.000.—
§ 90. Segakulud	15.900.—
Kokku peatükk II	70.900.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 1. Palgad	305.000.—
§ 2. Ametsõitute tasu	100.000.—
§ 13. Materjaalide proowimised ja katsed ning tehniliste kawatsuste eeltööd	450.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	50.000.—
Kokku peatükk III	905.000.—

Peatükk IV.

Loomaterwishoiu peawalitsus.

§ 1. Palgad	200.000.—
§ 12. Liikuw wara	9.000.—
Kokku peatükk IV	209.000.—

Peatükk V.

Metsade peawalitsus.

§ 66. Metsaasjandus	2.800.000.—
Kokku peatükk V	2.800.000.—
Kokku põllutöoministeerium	3.984.900.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **K. Ipsberg** (loeb):

TEEDEMINESTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	260.000.—
§ 2. Ametsõitute tasu	60.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	29.000.—
§ 8. Kantseleikulud	50.000.—
§ 12. Liikuw wara	30.000.—
§ 82. Informatsioon	80.000.—
§ 90. Segakulud	10.000.—
Kokku peatükk I	519.000.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	2.900.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	1.332.200.—
§ 70. Warustuse talitus	325.000.—
Kokku peatükk II	4.557.200.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 1. Palgad	5.000.000.—
§ 10. Wedu	1.200.000.—
§ 84. Rahwuswahelised maksud	2.000.000.—
Kokku peatükk III	8.200.000.—

Peatükk VI.

Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee walitsus.

§ 44. Autasud ja ergutusrahad	55.000.—
-------------------------------	----------

§ 68. Weerewate abinõude korrashoid 2.265.000.—

Kokku peatükk VI 2.320.000.—

Kokku teedeministeerium 15.596.200.—

J. Uibopuu (rhsw.): Lugupeetud rahwasaadikud! I lugemisel ma tähendasin, et teatud waidluste alusel on wähenemiseks ette pandud 2.900.000 marka, mis on ette nähtud raudteede jaamaülemate abidele kütte, korteri ja walgustuse katteks, ja sellepärast teen ma ettepaneku riigiraudteede walitsus § 5. — Ametnikkude ja teenijate warustus — 2.900.000 marka — kustutada.

Samuti tähendasin ma I lugemisel, et täna minu poolt on walitsusele esitatud küsimine, miks raudteeametnikkudele, rööpaseadjatest ja jaamawahtidest alates kunni jaamaülemateni, ei ole mitte kaupade peale- ja wäljalaadimise eest 1923./1924. a. jooksul tasu maksetud, nagu see teedeülema käsukirjas nr. 213 1922. aastast on ette nähtud. Sellepärast teen ettepaneku ka seda summat § 44 — 1.332.200 marka — kustutada, nii et peatükk II — riigiraudteede walitsus — ainult 325.000 marka wälja teeks.

Juhataja **M. Martna**: Lõpusõna on aruandjal.

Kaasaruandja **K. Ipsberg**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ei saa härra Uibopuu ettepanekuga rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda, sellepärast, et see ettepanek sisuliselt ei wasta neile paragrahwidele, mille kohta ta on tehtud. § 5. — Ametnikkude ja teenijate warustus — 2.900.000 marka. Selles summas ei ole sugugi ette nähtud jaamaülemate korterikrediidid, waid siin on ette nähtud riidewarustus ametkonnale. Kokkuhoidmine on tekkinud, nimelt riidewarustuse normide wäljatöötamise ja osalt ka nende ametnikkude wabastamise puhul, mille tagajärjel on liikumiseosakonna krediidi suur osa kasutamata jäänud. Kui nüüd seda wähenemist mitte wastu wõtta, siis jääb see krediit nii-kui-nii tarwitamata ja ei ole wõimalust seda läbi wiia, mida rkl. härra Uibopuu tahab. Kui härra Uibopuu ettepanekust jaamaülema abide korteritasu — üles wõtta, siis tuleks see suurendamiste all wastawates paragrahwides teha, kuid ei ole mingisugust mõtet seda wähenemist siin wälja jätta. Sellepärast ei saa mina

rkl. Uibopuu ettepanekut toetada. Tuleks juba sellekohane suurendamis-ettepanek teha.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Uibopuu poolt on ettepanek kustutada peatükk II. Riigiraudteede walitsus. § 5. Ametnikkude ja teenijate warustus 2.900.000.— ja § 44. Autasud ja ergutusrahad 1.332.200.— (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb teedeministeeriumi korraliste kulude vähendamise osa, nagu see aruandja poolt ette kantud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teedeministeeriumi korraliste kulude vähendamise osa wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **K. Kornel** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu välisministeeriumi korraliste kulude vähendamine.

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Ametsõitude tasu	150.000.—
§ 80. Rahwuswaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	<u>500.000.—</u>
Kokku peatükk I	650.000.—

Peatükk II.

A. Summad välisministri käsutada.

§ 2. Ametsõitude tasu	300.000.—
§ 82. Informatsioon	500.000.—
§ 90. Segakulud	<u>400.000.—</u>
Kokku peatükk II A	1.200.000.—

B. Välisesitused.

§ 1. Palgad	1.209.600.—
§ 8. Kantseleikulud	69.000.—
§ 9. Majapidamine	651.600.—
§ 12. Liikuw wara	200.000.—
§ 90. Segakulud	<u>55.000.—</u>

Kokku peatükk II B 2.185.200.—

Kokku peatükk II 3.385.200.—

Kokku välisministeerium 4.035.200.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu töö-hoolekandeministeeriumi korraliste kulude vähendamine.

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 1. Palgad	2.900.000.—
§ 9. Majapidamine	1.000.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	17.000.000.—
§ 88. Hoolealuste ülewapidamine	<u>3.000.000.—</u>
Kokku peatükk II	23.900.000.—

Peatükk IV.

Terwishoiu peawalitsus.

§ 34. Hariduslikud kulud	<u>270.000.—</u>
Kokku peatükk IV	<u>270.000.—</u>
Kokku töö-hoolekandeministeerium	<u>24.170.000.—</u>

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega riigi wõlgade ja erakorraliste kulude vähendamine.

RIIGI WÕLAD.

§ 28. Laenude realiseerimise kulud ja kursiwahed	<u>20.000.000.—</u>
Kokku riigiwõlad	<u>20.000.000.—</u>
Kokku korralised kulud	<u>144.862.500.—</u>

Erakorralised kulud.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Majaehitamine	<u>750.000.—</u>
Kokku peatükk I	<u>750.000.—</u>
Kokku rahaministeerium	<u>750.000.—</u>

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

§ 11. Laewade remont	<u>774.000.—</u>
Kokku peatükk VI	<u>774.000.—</u>
Kokku siseministerium	774.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Laewaliinide toetus	<u>4.000.000.—</u>
Kokku peatükk I	<u>4.000.000.—</u>

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 5. Sõjatagajärgede tõttu teosade uuendamine ja kordaseadmine	10.000.000.—
§ 9. Sõjaministeriumi tarvitada olnud sanitaär- ja klasswagunite parandamine	<u>500.000.—</u>
Kokku peatükk II	<u>10.500.000.—</u>

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 1. Posti-telegraafi-telefoni hoonete ehitamine ja kapitaalremont	1.000.000.—
§ 3. Liikuwa wara soetamine	<u>1.000.000.—</u>
Kokku peatükk III	<u>2.000.000.—</u>

Peatükk IV.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 2. Hüdrotehnilised ehitused merisadamates	4.785.400.—
§ 3. Hüdrotehnilised ehitused siseweteedes	1.513.000.—
§ 4. Laewade ehitus	1.400.000.—
§ 6. Tallinna sadama ehitused	680.700.—

§ 8. Tuletornide ja päästejaamade remont	<u>1.540.000.—</u>
Kokku peatükk IV	<u>9.919.100.—</u>
Kokku teedeministerium	<u>26.419.100.—</u>
Kokku erakorralised kulud	<u>27.943.100.—</u>
Kokku kulude vähendamise	172.805.600.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **M. Laarman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse vastu nähtawa enamusega Riigikogu, Riigivanema ja riigikantselei ning riigikontrolli korraliste kulude suurendamine.

II osa.

SUURENDAMINE.**Korralised kulud.****RIIGIKOGU.**

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 2. Ametsõitute tasu	<u>90.000.—</u>
Kokku peatükk I	<u>90.000.—</u>

Peatükk II.

Kantselei.

§ 3. Arstiabi ja toetus	20.500.—
§ 8. Kantseleikulud	97.000.—
§ 12. Liikuwa wara	<u>11.000.—</u>
Kokku peatükk II	<u>128.500.—</u>
Kokku Riigikogu	218.500.—

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

I jagu.

Peatükk I.

Riigivanem.

§ 9. Majapidamine	6.900.—
§ 11. Sõidu- ja wõoabinõud	<u>5.200.—</u>
Kokku peatükk I	<u>12.100.—</u>

II jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Palgad	12.500.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	75.200.—
§ 9. Majapidamine	3.400.—
Kokku peatükk I	91.100.—

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 1. Palgad	25.800.—
Kokku peatükk II	25.800.—

Peatükk III.

Riigiarhiiv.

§ 1. Palgad	33.100.—
Kokku peatükk III	33.100.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Palgad	244.600.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	500.000.—
§ 9. Majapidamine	3.700.—
Kokku peatükk IV	748.300.—

Kokku Riigiwanem ja riigikantselei 910.400.—

RIIGIKONTROLL.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	65.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	25.000.—
§ 9. Majapidamine	225.000.—
Kokku peatükk I	315.000.—

Peatükk II.

Tsiivilosakond.

§ 1. Palgad	300.200.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	70.000.—
Kokku peatükk II	370.200.—

Peatükk III.

Rahaosakond.

§ 1. Palgad	177.400.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	40.000.—
Kokku peatükk III	217.400.—

Peatükk IV.

Teedeosakond.

§ 1. Palgad	225.900.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	45.000.—
Kokku peatükk IV	270.900.—

Peatükk V.

Sõjawäeosakond.

§ 1. Palgad	287.800.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	40.000.—
Kokku peatükk V	327.800.—

Peatükk VI.

Keskraamatupidamise osakond.

§ 1. Palgad	38.500.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	10.000.—
Kokku peatükk VI	48.500.—
Kokku riigikontroll	1.549.800.—

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu rahaministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad	293.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	150.000.—
§ 9. Majapidamine	4.100.—
Kokku peatükk II	447.100.—

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peawalitsus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	241.000.—
§ 9. Majapidamine	29.200.—
Kokku peatükk III	270.200.—

Peatükk IV.

Aksiisi peawalitsus.

§ 2. Ametsõitude tasu	215.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	140.000.—
§ 8. Kantseleikulud	60.000.—
Kokku peatükk IV	415.000.—

Peatükk V.

Tolli peawalitsus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	150.000.—
§ 90. Segakulud	800.000.—
Kokku peatükk V	950.000.—

Peatükk VI.

Kinniswarade hindamisamet.

§ 3. Arstiabi ja toetus	160.000.—
Kokku peatükk VI	160.000.—

Kokku rahaministeerium 2.242.300.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **E. Weberman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu kaubandus - tööstusministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUIM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	120.000.—
§ 9. Majapidamine	70.000.—
Kokku peatükk I	190.000.—

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

A. Keskasutus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	50.000.—
Kokku peatükk II A	50.000.—

B. Kaalude, mõõtude ja proovikoda.

§ 3. Arstiabi ja toetus	25.000.—
Kokku peatükk II B	25.000.—

Kokku peatükk II 75.000.—

Kokku kaubandus-tööstusministeerium 265.000.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **M. Laarman** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu haridusministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

HARIDUSMINISTEERIUIM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	156.500.—
§ 7. Juriidiline abi ja koh- tukulud	45.000.—

Kokku peatükk I 201.500.—

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Palgad	20.000.—
§ 2. Ametsõitute tasu	20.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	761.000.—
§ 9. Majapidamine	9.300.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	84.800.—
§ 12. Liikuw wara	60.000.—
§ 14. Hoonete remont	30.000.—
§ 90. Segakulud	200.000.—

Kokku peatükk II 1.185.100.—

Peatükk III.

Kooliosakond.

§ 1. Palgad	17.859.100.—
§ 2. Ametsõitute tasu	8.200.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	5.100.—
§ 8. Kantseleikulud	9.500.—
§ 9. Majapidamine	1.007.700.—
§ 10. Wedu	94.000.—
§ 12. Liikuw wara	61.000.—
§ 14. Hoonete remont	181.800.—
§ 35. Õppetarbed ja -wa- hendid	35.000.—

Kokku peatükk III 19.261.400.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

§ 2. Ametsõitute tasu	10.000.—
§ 14. Hoonete remont	42.000.—

Kokku peatükk IV 52.000.—

Kokku haridusministeerium 20.700.000.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega kohtusministeeriumi, siseministeeriumi ja sõjaministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 8.	Kantseleikulud	145.000.—
§ 9.	Majapidamine	32.000.—
§ 14.	Hoonete remont	10.000.—
	Kokku peatükk I	187.000.—

Peatükk II.

Kohtud.

§ 1.	Palgad	300.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	916.500.—
§ 12.	Liikuw wara	193.800.—
§ 14.	Hoonete remont	313.500.—
§ 41.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	1.150.000.—
§ 90.	Segakulud	80.000.—
	Kokku peatükk II	2.953.800.—

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 2.	Ametsõitute tasu	59.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	60.500.—
	Kokku peatükk III	119.500.—

Peatükk IV.

Wangimajade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.500.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	625.000.—
§ 9	Majapidamine	708.200.—
§ 42.	Wangide ülewalpidamine	7.000.000.—
§ 90.	Segakulud	60.600.—

Kokku peatükk IV 9.893.800.—

Kokku kohtuministeerium 13.154.100.—**SISEMINISTEERIUM.**

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	153.300.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	100.000.—
§ 9.	Majapidamine	16.500.—
§ 11.	Sõidu- ja weoabinõud	5.500.—
§ 74.	Rahwapargid ja platsid	41.100.—

Kokku peatükk I 316.400.—

Peatükk III.

Administratiivwasjade peawalitsus.

§ 3.	Arstiabi ja toetus	12.000.—
	Kokku peatükk III	12.000.—

Peatükk IV.

Omawalitsusasjade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	44.900.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	12.000.—
§ 90.	Segakulud	22.300.—
	Kokku peatükk IV	79.200.—

Peatükk V.

Politsei peawalitsus.

§ 1.	Palgad	119.718.100.—
§ 2.	Ametsõitute tasu	13.294.800.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	5.765.600.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	5.868.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	6.080.700.—
§ 9.	Majapidamine	4.587.200.—
§ 10.	Wedu	120.000.—
§ 11.	Sõidu- ja weoabinõud	2.424.900.—
§ 12.	Liikuw wara	237.300.—
§ 14.	Hoonete remont	785.000.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	242.800.—
§ 42.	Wangide ülewalpidamine	325.200.—
§ 43.	Kuritegewuse wastu wõitlemine	4.000.100.—
§ 44.	Autasud ja ergutusrahad	261.700.—
§ 56.	Sõjariistad ja nende warustus	154.800.—
§ 90.	Segakulud	156.000.—

Kokku peatükk V 164.022.200.—

Peatükk VI.

Piiriwalwe walitsus.

§ 3.	Arstiabi ja toetus	400.000.—
§ 9.	Majapidamine	200.000.—
§ 60.	Sõjalaewade warustus ja nende korrashoid	100.000.—
	Kokku peatükk VI	700.000.—

Peatükk VII.

Rekwireerimise ja sõjakahjude hindamise peakommissjon.

§ 1.	Palgad	114.800.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	12.000.—
	Kokku peatükk VII	126.800.—

Kokku siseministeerium 165.256.600.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 1. Palgad	68.300.000.—
§ 2. Ametsõitude tasu	600.000.—
§ 8. Kantseleikulud	500.000.—
§ 9. Majapidamine	400.000.—
§ 14. Hoonete remont	<u>903.100.—</u>

Kokku sõjamineisterium 70.703.100.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **O. Köster** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu põllutööministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	1.100.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	700.000.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	<u>20.000.—</u>

Kokku peatükk I 1.820.000.—

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1. Palgad	4.868.100.—
§ 2. Ametsõitude tasu	472.000.—
§ 8. Kantseleikulud	<u>927.100.—</u>

Kokku peatükk II 6.267.200.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

C. Seemnekontrolljaam.

§ 9. Majapidamine	10.700.—
-------------------	----------

D. Riigi põllutöökatsejaam.

§ 90. Segakulud	<u>5.000.—</u>
-----------------	----------------

Kokku peatükk III 15.700.—

Peatükk IV.

Loomaterwishoiu peawalitsus.

§ 90. Segakulud	<u>9.000.—</u>
-----------------	----------------

Kokku peatükk IV 9.000.—

Peatükk V.

Metsade peawalitsus.

§ 2. Ametsõitude tasu	1.400.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	<u>1.300.000.—</u>

Kokku peatükk V 2.700.000.—

Kokku põllutööministeerium 10.811.900.—

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **K. Ipsberg** (loeb):

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	152.000.—
§ 4. Esitus	196.500.—
§ 9. Majapidamine	126.700.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	<u>91.800.—</u>

Kokku peatükk I 567.000.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 1. Palgad	11.957.700.—
§ 2. Ametsõitude tasu	400.000.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	4.304.600.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	66.800.—
§ 9. Majapidamine	1.058.900.—
§ 10. Wedu	3.000.—

§ 13. Materjalide proovimised ja katsed ning tehniliste kawatsuste eeltööd 238.100.—

§ 67. Rongide liikumine ja kaubawedu 20.982.600.—

§ 68. Weerewate abinõude korrashoid 62.567.700.—

§ 69. Teede ja raudtee-ehituste korrashoid 17.884.400.—

Kokku peatükk II 119.463.800.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 3. Arstiabi ja toetus	1.000.000.—
§ 9. Majapidamine	420.000.—
§ 72. Telegraafi-telefoni korrashoid	<u>800.000.—</u>

Kokku peatükk III 2.220.000.—

Peatükk IV.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 2.	Ametsõitude tasu	120.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	405.000.—
§ 7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	31.100.—
§ 9.	Majapidamine	1.500.000.—
§ 12.	Liikuw wara	788.000.—
§ 14.	Hoonete remont	300.000.—
§ 76.	Sadamasildade kor-rashoid	232.300.—
§ 77.	Laewade, tuletornide ja elektri-aamade warustus ning korrashoid	6.395.400.—
	Kokku peatükk IV	9.771.800.—

Peatükk VI.

Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee walitsus.

§ 1.	Palgad	5.324.300.—
§ 2.	Ametsõitude tasu	110.000.—
§ 3.	Arstiabi ja toetus	1.180.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	1.220.500.—
§ 9.	Majapidamine	791.200.—
§ 12.	Liikuw wara	50.000.—
§ 67.	Rongide liikumine ja kaubawedu	2.970.000.—
§ 69.	Teede ja raudtee-ehituste korrashoid	1.637.900.—
§ 70.	Warustuse talitus	52.500.—
	Kokku peatükk VI	13.336.400.—

Kokku teedeministerium 145.359.000.—

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Panen ette wälja jätta teedeministeriumi korraliste kulude osast peatükk II riigiraudteede walitsus § 67 — rongide liikumine ja kaubawedu — Mk. 20.982.600.—, § 68 — weerewate abinõude korrashoid — Mk. 62.567.700.— ja § 69 — teede ja raudtee-ehituste korrashoid — Mk. 17.884.400.— Kokku wähendada peatükk II Mk. 101.434.700.—

Korra kohta teen ettepaneku, hääletada iga paragrahwi eraldi.

Selle ettepaneku põhjenduseks ei oleks mul palju midagi enam juurde lisada sellele, mis juba I lugemisel ette toodi. Need summad on kaunis suured, wajawad enam täpsemat kaalumist ja seda wõiks teha harilikus eelarwe-korras, midagi ei lähe

seeläbi weel katki, kui neid praegusest lisaeelarwest wälja jätta, sest selle kahe nädala jooksul, mis weel aasta lõpuni jääb, uusi kulusid neist summadest ikka enam teha ei saa.

Juurde lisada tahaksin ma ainult seda, et mulle näib, et käesolewal korral on tegemist wähe rohkem kui lihtsa eelarwest üleastumisega. Teile kõigile on teada, kui wäga rasketes tingimustes tuli margakursi tõsta ja missuguseid erakorralisi abinõusid selleks tuli tarwitada. Riigikogu oli käesolewa aasta eelarwe arutamisel äärmiselt tagasihoidlik summade üleswõtmises, ja wõeti üles ainult need summad, mille hädatarwilikkus wäljaspool kahtlust seisis. Sellegi peale waatamata sulgus härra rahaminister wäga mitmedki neist üleswõetud krediididest. Seda mäletawad asunikud, mäletawad põllumehed, mäletawad need, kes ehituslaenu wajasid, mäletawad ka kõik teised ametkonnad, kelle rahaallikad mitte nii wabalt ei woolanud, kui raudteewalitsusel. Ma ei taha kõiki neid kinnipandud ja sulatud krediidide üles lugeda, tuletan waid meelde ainult üht tähtsat ja tõsisemat asjaolu, mis selgus sõjamineisteriumile eelkrediidi awamise seaduse arutamise puhul. Selgus, et sõjamineisterium erakorralise eelarwe korras lubatud krediidide tarwitanud ei ole, waid rahaminister on need kinni pannud. Niisugusel raskel ajal on raudteedewalitsus selle asemel, et oma sissetulekuid riigikassale üle anda, nagu iga ametkonna kord ja kohus, selleks, et wõimaldada riigile neid wäljaminekuid katta, mida walitsus ning rahwasetus eelarwes ette on näinud ja kinnitanud, selle asemel on see ametkond 100 miljonit wälja andnud oma heaksarwamise järele lihtsalt sellepärast, et temal raha käes oli. Näiteks weerewa materiaali kordaseadmiseks, nagu oleks see tähtsam kui sõjamineisteriumi erakorralises eelarwes ettenähtud sõjawarustus. Usun, kui ametkonnad nii talitawad, nagu siin on talitatud, siis riigi walitsemine wõimatu on. Mis jaoks siis Wabariigi Walitsus eelarwe kokku seab ja milleks Riigikogu seda arutab. Walitsusel on ülewaade terve riigi seisukorra üle. Temal on teada, kuipalju wõimalik on üle wõi teise ametkonna peale ära tarwitada. Saan aru, kui ülekulutus on 10 wõi 100 tuhat, aga sadade miljonite wiisi üle kulutada, kuna teistes wäiksemates minis-

teeriumides terve eelarwe 14 miljonit, nagu näiteks kaubandus-tööstusministeeriumis, siis sarnast korda ühes korralikus riigis lubada ei wõi. See summa, mida teedeministeerium üle on kulutanud, on kaks korda nii suur, kui meil riik üldse sissetulekut saab maa ja hoonete maksust, kreposti- ja kapitaalimaksudest. Kui see summa kodanikkude peale ära jagada, tuleb iga keskmise kodaniku perekonna peale aastas üle 500 marga, mis suurem on kui pearaha, mida omawalitsused peale pannud. Nende summade väljaandmine on raudteede osakonna poolt, kus need ära tarwitatud, otsekohene seadusest üleastumine ja siin ei saa teist seisukohta wõtta, kui süüdlasi sarnases talituses tuleb wastutusele wõtta ja ei wõiks kõnet olla sellest, et Riigikogu neid väljaminekuid heaks kiidaks, kuna neid summade väljaandmisi nii lühikese aja jooksul wõimatu on olnud täpselt kontroleerida. Kui tulewa aasta eelarwe arutamisele tuleb, on wõimalik neid summasid täiendawalt tulewa-aastasessse eelarwesse paigutada ja siis on eelarwe-komisjonil wõimalik neid täpselt järele uurida. Wõib olla leidub nende summade hulgas niisuguseid, mis ühel wõi teisel alusel põhjendatud, kuid terve 100 miljonit ei saa sisuliselt kuidagi põhjendatud olla, rääkimata sellest, et wormiliselt ametkonnal õigust ei olnud neid summasid välja anda. Sellepärast loodan, et minu ettepanek — neid välja jätta — wastu wõetakse.

J. Uibopuu (rhsw.): Lugupeetud rahwaesitajad! Mina tähendasin I lugemisel, et rahaministeeriumi ja riigikassa seletusega on teedeministeerium ja eriti raudteedewalitsus eksiarmamisele wiidud, ja on maha tõmmatud raudteeametnikkudel, see tähendab, jaamaülema abidel korteri, kütte ja walgustuse kulud, mis palgaseaduse osalise muutmise seadusega 4. juunil wastu wõetud ja „Riigi Teatajas“ välja kuulutatud. Et seda eksitust parandada, teen ettepaneku teedeministeeriumi eelarwe peatükk II, riigiraudteede walitsus, § 9 — majapidamine, suurendada Mk. 1.500.000 wõrra, eeldusega, et see summa ära tarwitatakse jaamaülemate abide korteri, kütte ja walgustuse kuludeks. Läbi rääkides raudteewalitsuse esitajatega, seletasid need, et wastawa summa väljajätmine on ebaõiglane ja on sündinud rahaministeeriumi poolt seaduse seletamise tõttu.

Teedeminister K. Wirma: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Jõeäär'e seletused siit kõnetoolilt raudteewalitsuse ülekulutuste kohta, peab õigustatuks tunnustama. Ei saa Riigikogu heaks kiita niisuguseid üleminekuid, eriti nii suuri üleminekuid, nagu siin. Ka protsendilisel wõttes on need üleminekud suured. Aga nagu iga asja juures oma a g a on, on ka siin a g a. Wormiliselt wõttes on see täpselt nii, aga sisuliselt wõttes on see niisugune asi, mida teatud korral Riigikogu liikmed ei saaks heaks kiita, kui näiteks selle asemel, et riiklikult tarwilikka korraldusi teha, krediitide puudumisel põhjendades asi seisma pandaks. Teie näete praegugi, et riigi 1925. a. eelarwet, mis paari nädala pärast peaks maksma hakkama, alles wist 8. jaanuaril Riigikogu poolt hakatakse läbi waatama. Ja nagu 1924. a. eelarwe peale on kirjutatud, et see 18. aprillil 1924. a. Riigikogu poolt on wastu wõetud, on ka tänawu oodata, et oma 3 kuud wõi rohkem — loodetakse küll rutem walmis saada — ära kulub, enne kui uus eelarwe maksma hakkab. Sellel on aga oma suured tagajärjed. Käesolewal korral on lugu nii, et juba jaanuarikuul 1924. a. esines raudteewalitsus ettepanekuga, et suurendatagu neid krediite, mis 1924. a. eelarwes ette nähtud. Teatawasti seati raudtee 1924. a. eelarwe raudteewalitsuse poolt juba juulikuul 1923. aastal kokku ja neil oli siis eelarwe esitamise ajast juba pool aastat elus edasi joostud, kui lisaeelarwe esitati. Nad seadsid jaanuarikuus lisaeelarwe kokku, mis 1924. aasta kewadise lisaeelarwena oli kawatsetud. Seda teawad kõik Riigikogu liikmed, et on kawatsetud meil kaks lisaeelarwet Riigikogus arutada: üks kewadine ja teine sügisene, wiimane aasta lõpul, nagu seda on praegune lisaeelarwe. Täna waaastal aga kewadist lisaeelarwet ei olnud. Nüüd wõib siin küsimus tekkida, mikspärast 1924. a. eelarwe enese puhul seda küsimust ei kaalutud. Aga waadake, see ei ole kaugeltki wäike asi. Teie näete, siin on praegu 99 miljonit küsimuse all. Lühikeste kaalumiste korras ei saa seda ministeerium walitsuse kaudu Riigikogule esitada. Teie teate kõik, et ametkondadel ei ole õigust esitada suurendamis-ettepanekuid Riigikogus, waid neid wõib ainult Wabariigi Walitsuse wastawa otsusega Riigikogule esitada. Siis kui eelmine walitsus kokku

astus, tõusis kohe küsimus üles, et kuidas lugu kewadise lisaeelarwega. Mina isiklikult rääkisin selle kohta rahaminister härra Strandman'iga, ja tema awaldas lootust, et ametkonnad peaksid katsuma läbi saada ilma kewadise lisaeelarweta. Nüüd, selle asjaga katsudes ennast tutustada, leiab mina, et Wabariigi Walitsus oli sunnitud, kui ma ei eksi, augustikuul, wastawa otsusega lubama ametkondadele eelarwes mitte ettenähtud kulusi teha selleks, et mitte töökodasid seisma jätta, kus weerewate abinõude korrashoidmise töid tehti. Ilma selle walitsuse poolt tehtud otsuseta oleks pidanud raudtee töökodades suur kokkutõmbamine sündima. Nõndawiisi, nagu teie näete, on wormiliselt rkl. härra Jõeäär'el täiesti õigus, ja peab katsuma ülekulutusi mitte teha ning nõudma ülekulutuste ärahoidmist. Mina isiklikult olen siit kõnetoolilt soowitanud anda kohtu kätte neid, kes teewad hoolimatult ülekulutusi. Käesolewa küsimuse juures aga kardab mina, kas kohus siin kedagi saab süüdlaseks mõista. Tegelikult on aga see raha, mida käesolewa lisaeelarwega nõutakse, juba ära kulutatud, seda peab ma siit kõnetoolilt ütleva, ja sellepärast on Riigikogul õigus ja kohus kohunik olla selle üle, kas ta tahab seda asja kohtule arutada anda, wõi leiab ta wõimalikuks siiski seda küsimust lisakrediidi lubamisega lahendada. Ma arwan, et eelmine walitsus, kui ta neid kulusi lubas ja teatud korraldused tegi, lootis, et Riigikogu lisaeelarwe korras need kulusid sanktsioneerib.

Mis puutub rkl. härra Uibopuu ettepanekusse, siis minul ei ole teada, kuidas Wabariigi Walitsus selle peale waatab. Aga ma tahaksin isiklikult selle kohta oma arwamist awaldada. Ei ole mitte täpselt nii, nagu rkl. härra Uibopuu ütles, et rahaministeerium olla seadust seletanud kuidagi wiisi. Minule näib, et seaduses on tahetud öelda, et jaamaülemate abid peawad ka korteriraha saama, aga kogemata on redigeeritud sedawiisi, et ainult majade ülewaatajad korteriraha saawad. Kui nüüd Riigikogu selle krediidi wastu wõtab lisamärkusega, nagu seda rkl. Uibopuu kawatseb esitada ja mis kulusete otstarbe lähemalt ära määrab, siis on see ka Riigikogu poolt antud seadus, ja loodetawasti riigikontroll ei hakka protesteerima selle kulusete wastu, mis läheb ametnikkudele,

kelle kohta arwatawasti palgaseaduse määramisel mitte ei tahetud mingisugust kitsendust maksma panna. Mina isiklikult toetan rkl. härra Uibopuu ettepanekut.

Juhataja **M. Martna**: Lõpusõna on aruandjal.

Kaasaruandja **K. Ipsberg**: Teedeminister härra Wirma poolt on juba wastus rkl. härra Jõeäär'e ettepaneku kohta wormiliselt antud. Mina lisaksin weel mõne sisulise seletuse juurde, mida alamkommisjon oma tööde juures on tähele pannud, ja mida ka rahaasjanduse komisjonis ette kantud, kust härra Jõeäär osa wõttis. Sisuliselt oleks § 69 kohta öelda, et teede ja raudteedeehituse ja korrashoidmise kulud on suurenenud peajasjalikult läinud aastaste suurte lumesadude, suure lumerohkuse tõttu. Need kulud on 16.300 marga wõrra rohkem suurenenud, kui on ette nähtud. Muidugi ei saanud raudteewalitsus teisiti teha ja pidi teid puhastama, ning seda summat kärpida oleks otsekohe wõimata.

Edasi weerewate abinõude korrashoid § 68. Need kulud on suurenenud peajasjalikult liikumise suurenemise tõttu. Suurenemine on olnud 472.000 wedur-kilomeetri wõrra, see on umbes 18% üldeelarwes ettenähtud wedur-kilomeetri arwu kohta. Ühenduses sellega muidugi tõusid ka weerewa koosseisu kulud, nii wedurite parandamise, kui ka kauba- ja sõiduwagunite parandamise tõttu. See Wabariigi Walitsuse otsus, mille härra teedeminister ette kandis, oli põhjendatud sellega, et raudteewalitsus oma krediitidega lõpupoole jõudis ja oma ülesandeid täitnud oli umbes poole aasta jooksul, see on juulikuus. Sellele pidi järgnema suurem tööliste lahtilaskmine raudtee töökodades, mille läbi umbes 150 inimest oleksid pidanud tööta jääma, et seda aga ära hoida, on Wabariigi Walitsus lubanud raudteewalitsusele erakorralisi ülekulusid teha. Selle tõttu on need ülekulud nii suureks läinud. Peale selle on olemas weel teisi asjaolusid, mis neid ülekulusid sisuliselt õigustada wõiwad. Nagu teada, seatakse iga aasta eelarwe ametkondade poolt kokku palju warem ja nimelt eelmiste aastate andmete põhjal. Nii 1923. a. kui 1924. a. eelarwed olid kokku seatud arwestades 1922. a. hindadega ja tööpalkadega. 1924. a. jooksul on olukord muutunud, töö ja materjaali

hinnad tõusnud, iseäranis weel see materiaali kallinenud, mis välisvaluutaga väljamaalt osteti. § 67-da, see on rongide liikumise suurenemise tõttu, on kulud suurenenud, suuremaks juurdekasvuks sellele ülekulule on küttematerjali tarvitamine, mis liikumise suurenemisega ühenduses on. Arvesse võttes rahaasjanduse komisjoni seisukohta ei saa härra Jõeäär'e ettepanekuga rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda.

Mis puutub härra Uibopuu ettepanekusse, siis peab ütleva, et see ettepanek rahaasjanduse komisjonis arutamisel ei olnud. Komisjoni nimel ei saa ma selle ettepanekuga ühineda, aga isiklikult arvan, waadates seda seaduseelnõu, mille põhjal jaamaülemate abidele oleks püüdnud prii korter, küte, ja walgustus antama ja meelde tuletades neid waidlusi, mõtteawaldusi, mis olid eelarwe-komisjonis käesolewa aasta algul, arwan mina, et selle ettepaneku wõiks wastu wõtta. Mina isiklikult toetan härra Uibopuu ettepanekut.

Juhataja **M. Martna**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'el.

A. Jõeäär (sd.): Ma pean faktilise märkusena härra aruandjale wastu waidlema selles osas, mis puutub ta seletusesse raudtee tegewuse suurenemise kohta. Suurenemist on wõrreldes läinud aastaga wõrdlemisi wähe. Mõnel alal on raudtee tegewus koguni wähenenud, nagu näiteks reisijate alal.

Minul ei ole kahjuks andmeid aasta lõpu, waid esimese poole aasta kohta. Siit on näha, et reisijate arw on wähenenud, saadetiste, багаashi arwu juures on ka wähenemist märgata, ainult kaubawedu on natukene suurenenud, wäikese kiirusega kaubawedu on suurenenud 50 miljoni pealt 60 miljoni peale. See on ainukene suurenemine. Kui seda protsentuaalselt wõtta ja wõrrelda nende kuldudega, mis selle läbi tekkinud, siis tuleb wälja, et kulud on palju suuremad ja see ei ole sugugi normaalne nähtus.

Juhataja **M. Martna**: Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal Ipsberg'il.

Kaasaruandja **K. Ipsberg**: Ma pean faktilise märkusena tähendama härra Jõeäär'i poolt ettetoodud andmete kohta seda, et need andmed käiwad min-

gisuguste üksikute raudtee tegewus-osade kohta. Need andmed, mis raudteewalitsuse poolt ette on toodud, tõendawad wedurite läbijooksu suurenemist 472.400 wedur-kilomeetri wõrra. See tähendab, selle arwu wõrra on läbijooks suurenenud, kui see eelarwes oli ette nähtud. See suurenemine mõjub muidugi liikumise peale. Ainult seda tahtsin mina öelda.

Juhataja **M. Martna**: Teedeministeeriumi korraliste kulude suurendamise osa kohta on esitatud järgmised ettepanekud:

Rkl. Uibopuu ettepanek: „Teen ettepaneku: Teedeministeerium. Peatükk II. Riigiraudteede walitsus. § 9. Majapidamine (jaamaülemate abide korteri kütteks ja walgustuseks) juurde wõtta 1.500.000 mk.

Kokku § 9 — 2.558.900 mk.“

Rkl. Jõeäär'e ettepanek: „Panen ette wälja jätta riigi 1924. a. lisaelarwest nr. 3 kulude II osast (suurendamine) korralistest kuludest

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 67. Rongide liikumine ja kaubawedu	20.982.600.—
§ 68. Weerewate abinõude korrashoid	62.567.700.—
§ 69. Teede ja raudtee ehituste korrashoid	<u>17.884.400.—</u>

Kokku wähendada peatükk II 101.434.700.—

Häaletamise korra kohta on rkl. Jõeäär'i poolt ette pandud, tema parandus hääletada paragrahwide wiisi.

Ma kawatsen ettepanekud hääletamisele panna paragrahwide järjekorras. Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. Uibopuu ettepanek, siis rkl. Jõeäär'i ettepanek paragrahwide wiisi.

Asun rkl. Uibopuu ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Uibopuu ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku, wälja iätta § 67. Rongide liikumine ja kaubawedu Mk. 20.982.600.— (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku, wälja jätta § 68. Weerewate abinõude korrashoid Mk. 62.567.700.— (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Jõeäär'i ettepaneku, wälja jätta § 69. Teede ja raudtee-ehituste korrashoid Mk. 17.884.400.— (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele teedeministeeriumi korraliste kulude suurendamise aruandja poolt ettekantud kujul ühes wastuõetud suurendusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on teedeministeeriumi korraliste kulude suurendamine wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **K. Kornel** (loeb):

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	336.300.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	75.000.—
§ 9. Majapidamine	250.000.—
§ 12. Liikuw wara	500.000.—
§ 14. Hoonete remont	50.000.—

Kokku peatükk I 1.211.300.—

Peatükk II.

A. Summad wälisministri kasutada.

§ 90. Segakulud	122.000.—
-----------------	-----------

Kokku peatükk II A. 122.000.—

B. Wälisesitused.

§ 1. Palgad	5.510.100.—
§ 8. Kantseleikulud	666.000.—
§ 9. Majapidamine	2.269.800.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	100.000.—
§ 12. Liikuw wara	1.000.000.—
§ 14. Hoonete remont	210.000.—

Kokku peatükk II B. 9.755.900.—

Kokku peatükk II 9.877.900.—

Kokku wälisministeerium 11.089.200.—

L. Johanson (sd.): Teen ettepaneku wõtta: „B. Wälisesitused. § 12. Liikuw wara — 550.000.— (see on maha arwata 450.000.—)“ Omal ajal oli Riigikogus arutamisel Pariisi saadiku mööbli küsimus. Nõuti mööbli peale mäletawasti 4 miljonit marka — lubati 2½ miljonit marka, selle juures toonitati, et 2½ miljoni marga eest wõiks saada wäga hea mööbli Pariisi saatkonda. Kuigi see küsimus eriti oli Riigikogus kõne all ja wäga kategooriliselt seati üles nõudmine, et 2½ miljoniga tuleb läbi saada, siiski ei ole wälisministeerium seda tähele pannud, waid on lisaks ülekulutusi teinud 450.000 marga wõrra, ilma et selleks seaduslikku alust oleks. Sarnane kord on lubamatu ja kui Riigikogu niisuguseid nähtusi lubab, siis tühistab ta sellega oma otsused ja kisub alla Riigikogu otsuste autoriteedi. Seda lubada ei tohi ja sellepärast tuleks see summa eelarwest kõrwaldada.

Juhataja **M. Martna**: Lõpusõna on aruandjal.

Kaasaruandja **K. Kornel**: Seda summat kärpis juba alamkomisjon 100.000 marga wõrra. Mis puutub Pariisi saatkonna mööblisse, siis on seal ülekulutusi tehtud, kuid mitte nii palju, nagu seda härra Johanson ette tõi. Lubatud krediiti ei saadud tähtajaks ära tarwitada, krediit pandi kinni ja sellepärast tuli ülekulutusi teha umbes 150—200 tuhande marga suurus. Protsentuaalselt wõttes ei ole see summa wõrreldes selle summaga, mis lubatud, mitte nii wäga suur, nimelt alla 10%, ja wõib arwata, et terve maja möbleerimiseks kolmandast korrast kunni keldrikorran tohiks sarnane ülekulutus arusaadaw olla teatud määral. Komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda, waid toetan paragrahwi sel kujul, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Johanson'i poolt on ettepanek peatükk II B. — Wälisesitused — wõtta wastu § 12 — Liikuw wara — 550.000 marga suurus, see tähendab maha arwata 450.000 marka. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Ära lugeda.) Et hääle äralugemist soowitakse, siis hääletan uuesti. (Hääletatakse.) Rkl. Johanson'i ettepaneku poolt on 17

häält, vastu 19, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Siseminister K. Einbund: Tahate sedelitega? — L. Johanson, sd.: Sedelid tulewad III lugemisel.) Panen hääletamisele välisministeeriumi korraliste kulude suurendamise aruandja poolt ettekantud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on välisministeeriumi korraliste kulude suurendamine vastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni kaasaruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse vastu töö-hoolekandeministeeriumi korraliste kulude suurendamine.

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	23.000.—
§ 9. Majapidamine	58.500.—
Kokku peatükk I.	81.500.—

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 3. Arstiabi ja toetus	50.000.—
§ 10. Wedu	186.000.—
§ 11. Sõidu- ja weoabinõud	17.000.—
§ 12. Liikuw wara	220.000.—
§ 14. Hoonete remont	48.000.—
§ 87. Pension	9.750.000.—
§ 89. Riiklik hoolekanne	1.500.000.—
§ 90. Segakulud	9.000.—
Kokku peatükk II	11.780.000.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

§ 1. Palgad	147.900.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	98.000.—
§ 8. Kantseleikulud	25.000.—
Kokku peatükk III	270.900.—

Peatükk IV.

Terwishoiu peawalitsus.

§ 1. Palgad	130.600.—
§ 3. Arstiabi ja toetus	40.000.—

§ 15. Kultuuriline toetus	4.838.000.—
§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	100.000.—
§ 48. Rahwa terwishoid	2.500.000.—
Kokku peatükk IV	7.608.600.—

Kokku töö-hoolekandeministeerium 19.741.000.—

Kokku korralsed kulud 462.000.900.—

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** (loeb):

Erakorralsed kulud.

A. Riigi keskasutuste kulud.

RIIGIKOGU.

Peatükk I.

§ 14. Riigikogu esimehe korteri remondiks ja sissesead- kordasead- miseks	2.970.000.—
Kokku peatükk I	2.970.000.—
Kokku Riigikogu	2.970.000.—

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 3. Toetus omawalitsus- tele	9.039.100.—
Kokku peatükk I	9.039.100.—
Kokku rahaministeerium	9.039.100.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Riigi koolimajade ehitused	3.980.000.—
§ 3. Ministeeriumi majaostu wõlg	112.000.—
Kokku peatükk II	4.092.000.—
Kokku haridusministeerium	4.092.000.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 4. Sisseseadmine ja asutamine	685.600.—
§ 7. Laewade muretsemine ja parandamine	2.609.200.—
§ 9. Uued ehitused	<u>3.000.000.—</u>
Kokku sõjaministeerium	6.294.800.—

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1. Kogudustele wõlga jäänud regulatiivmaksud	<u>1.500.000.—</u>
Kokku peatükk II	<u>1.500.000.—</u>
Kokku põllutöoministeerium	1.500.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 14. Toetus Tartu linnavalitsusele betoonsilla ehitamiseks	<u>8.500.000.—</u>
Kokku peatükk I	8.500.000.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 1. Raudtee olukorra tõstmine	828.000.—
§ 11. Raudtee elektrofitseerimine	7.314.700.—
§ 14. Narwa silla ehituse lõpetamine	<u>6.555.300.—</u>
Kokku peatükk II	14.698.000.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 2. Telegraafi-telefoni ehitamine ja kapiitaalremont	<u>4.000.000.—</u>
Kokku peatükk III	4.000.000.—

Peatükk IV.

Meriasjanduse peawalitsus.

§ 2. Hüdrotehnilised ehitused merisadamates	175.000.—
§ 12. Sadama walgustamise ülewiiimine keerlewa woolu peale	451.200.—
§ 14. A/l. „Lucie“ wigastus	<u>823.000.—</u>
Kokku peatükk IV	1.449.200.—

Peatükk VI.

Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee walitsus.

§ 1. Raudtee olukorra tõstmine	<u>7.374.700.—</u>
Kokku peatükk VI	<u>7.374.700.—</u>
Kokku teedeministeerium	56.021.900.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 1. Udriku nõdramõistuslikkude kodu äräpõlenud hoonete restaureerimine ja nende sisseseadete muretsemine	<u>2.000.000.—</u>
Kokku peatükk II	<u>2.000.000.—</u>
Kokku töö-hoolekandeministeerium	2.000.000.—
Kokku A. riigi keskasutuste kulud	61.917.800.—

Teedeminister **K. Wirma**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma pean kõigepealt wabandust paluma, et ma Wabariigi Walitsuse nõusolekul pööran Riigikogu poole suurema krediidi nõudmisega väljaspool Riigikogus makswat korda, nimelt selles mõttes, et ma palun Riigikogu lisaelarwe II-sel lugemisel wastu wõtta üht krediiti, mis komisjonis ei ole läbiwaatamisel olnud. Lugu on aga niisugune, et nagu teie teate, on uus Wabariigi Walitsus alles mõne päewa eest oma töö juurde asunud ja sellepärast on arusaadaw ka see väljaastumine harilikust korrast, sest waremalt ei olnud

aega ega wõimalust ettepanekut esitada. Alles täna, kui lisaelarwe oli Riigikogus I-sel lugemisel, wõis Wabariigi Walitsus oma koosolekul käsitada ja otsustada küsimust, mida ma praegu Riigikogule esitan. Ettepanek seisab selles, et teedeministeriumi erakorraliste kulude eelarwe peatükis — riigiraudteede walitsus — § 15 krediiti suurendada 20.000.000 marga wõrra Tallinna raudteesõlme ehitamise arwel. Peale selle wõtta selle paragrahwi juurde üks lisandus, nimelt märkus, et „käesolewas paragrahwis tähendatud krediit ei kuulu sulgumisele 31. detsembril 1924. a., waid selle ülejääk kantakse 1925. a. eelarwe juurde.“

Teatawasti, nagu mina täna juba Riigikogu tähelpanu selle peale juhtisin, tuleb 1925. aasta eelarwe alles 1925. aastal Riigikogus üldisele läbiwaatamisele, ja neid töid, mis seal ette nähtud, tohib Wabariigi Walitsus alles siis käsitamisele wõtta, eriti erakorralisi töid, — ka täna wastuwõetud krediitide sulgumisele seaduse põhjal, — kui Riigikogus eelarwe on wastu wõetud. Järelikult kasutada neid krediite, mis seal ette nähtud, tööpuuduse wastu wõitlemiseks ei ole mitte täielikult wõimalik ja sellepärast otsustas Wabariigi Walitsus minu ettepanekul pöörata Riigikogu poole lisaelarwe korras 20.000.000 marga krediidi nõudmisega, mis aitaks esimeses joones tööpuuduse küsimust lahendada ja teisest küljest lahendada ühe tarwiliku asja Tallinna linnas. Nagu Riigikogu liikmed teawad, suluti alles tänawu sügisel raudteewalitsuse poolt 2 läbikäiku Pelgulinna pääsemiseks. Pelgulinn on oma elanikkude arwu poolest suurem, kui Wiljandi ja Rakwere linnad, ühendus temaga on aga wäga halb. Nüüd suurte pingutustega on raudteewalitsusel siiski wõimalus awaneneda ühte ülepääsu jalakäijatele Pelgulinna muretseda, aga ka sellel ülepääsul on õnnetujuhtumisi ette tulnud, ja kui raudteeseadusi silmas pidada, siis ei tohiks ka seda ülekäiku lubada. 15. augustil 1924. aastal otsustas Wabariigi Walitsus kinnitada üldise Tallinna raudteesõlme kawa. Selle sõlme eelarwe teeks wälja 189.000.000 marka. Selle kawa kõrwal ja selle teostamiseks on Wabariigi Walitsusel ka kõrwalkawa ette nähtud, kus seda kulu 3 aasta jooksul teha kawatsetakse, see tähendab, tööd ei taheta ühe aasta jooksul läbi wiia. Seda kawa ei ole 1925. aasta eel-

arwes mitte üles wõetud, ka osaliselt pole kawa 1925. aasta eelarwesse wõetud. Kuid nagu iga kawa juures, nii wõib ka siin wastukawasid esitada ja kõik osad selles kawas pole mitte täpselt teostatawad, nõnda et kellelgi nende kohta midagi öelda pole. Silmas pidades kulude ja tulude kokkukõlla wiimist, on Wabariigi Walitsus 1925. aasta eelarwe ilma selle kuluta esitanud, mille juures on nähtawasti mõju awaldanud just see küsimus, et kawa asjus wõib waidlemisi tekkida. See osa aga sellest kawast, mis puutub Pelgulinna tunneli küsimust, on tarwilik ka siis, kui üldine sõlme kawa peaks kõrwale jäetama ja on nii ühel kui teisel juhtumisel paratamatu ja kindel. Selle kawa juures on ka weel muid kõrwalküsimusi ja töid, mida ka igal juhtumisel tuleb täita. Sellepärast on täiesti kõrwaliseks küsimuseks, mis suguse kawa järele läbi wiiakse Tallinna raudteesõlme laiendamine ja korraldamine, wõi kas see kawa üldse teostamisele tuleb, ning käsitamisele on wõetud kawast ainult see osa, mis igal juhtumisel wastuwaidlematu on. Muuseas on ka Tallinna linnawalitsus otsustanud Tehnikeri uulitsat praeguse raudteewalitsuse majade kõrwal pikendada, nii et uulits ulataks kunni raudteeni, kus teine uulitsa ots juba wastu tuleb. Lähikäimine üle raudtee oleks aga seal kohal täiesti lubamatu, ja seal on ainus ja paratamatu wõimalus raudtee alt weabimiseks läbi lasta.

Esiteks, et see üldkawa, ehk küll Wabariigi Walitsuse poolt omal ajal heaks kiidetud, ei tule ta selle krediidilubamisega lõpuotsustamisele, waid sellest kawast teostataks ainult need osad, mis niikui-nii paratamatult tuleksid läbi wiia, ja teisest küljest weel kord alla kriipsutades tarwidust, et Riigikogu peaks aitama walitsust toetada tema püüdmistes tööpuudust vähendada, sest need 20 miljonit lähewad otsekohe tööpuuduse vähendamiseks, ja ühtlasi kulutatakse üldiselt kasuliku töö peale, teen mina walitsuse nimel selle ettepaneku, mille ma juba ette lugesin, ja palun Riigikogu lubada tähendatud krediidi.

K. Ipsberg (põl.): Rahaasjanduse komisjonis seda ettepanekut ei tehtud, nii et rahaasjanduse komisjoni seisukohalt ei wõiks selle ettepaneku kohta midagi öelda, aga sisuliselt wõiks Riigikogu

seda ettepanekut küll toetada. Lõppude lõpuks ei ole tema õieti muud, kui teatava summa üleswõtmine 1925. a. eelarwesse, sest ega sel aastal ikkagi enam midagi teha ei saa. Selle ettepaneku wastuwõtmisega tahetakse ainult seda kätte saada, et wõiks neid töid rutemini peale hakata, sest kui seal tunnel ehitatakse, siis ehitamiseks on tarwis ehitusmaterjaali — kiwa ja muud, on tarwis seda ja teist kohale wedada, ja materjaalide weoks on muidugi talweaeg palju parem ja odavam, sest kui meie materjaale hakkaksime wedama alles pärast seda, kui 1925. a. eelarwe wastu wõetud, see oleks umbes aprillikuul, siis on kõige porisem aeg, kewadised weed takistawad materjaalide wedu jne. Kõik need eeltööd wõidakse aga nüüd palju kergemini ära teha. Mis siin teedeminister rääkis raudteesõlme ümberehitamisest, siis ei pruugi see mitte hirmu peale ajada, sest et kui sellega korra algust on tehtud, siis ei pruugi sellest tingimata järgneda, et kõik need 180 miljonit peaks juurde antama. See ei ole mitte nii, waid see töö, mis siin on kawatsetud, on täiesti ärarippumatu üldisest jaama laiendamisest, raudteesõlme ümberehitamisest. See tunneli ehitamine ei ole mitte niisugune töö, millele tingimata see suur programm peab järgnema, waid wõib sellega leppida, et kui meil raha ei ole, siis jätame lihtsalt selle suure programmi — Tallinna raudteesõlme ümberehitamine — mis umbes 180 miljonit nõuab, teiseks korra, lükkame tema edasi aastaks, kaheks wõi kolmeks, nii kuidas meie rahaline seisukord seda lubab. Kuid käesolew kawatus oleks kasulik sellepärast, et selle täitmisega ka Tallinna linna läbikäimise küsimus laheneb ühes osas ja nimelt läbikäimises südalinna ja Pelgulinna wahel, millise küsimuse lahendamine praegu ometi hädatarwilik oleks, sest et praegune ühendus wäga wilets on.

Juhataja **M. Martna**: Teedeminister härra Wirma poolt on ettepanek tehtud: „Suurendada: Erakorralised kulud. Teedeministerium. Peatükk II. Riigiraudteede walitsus. § 15. Tallinna raudteesõlme ehitamine Mk. 20.000.000.—

Märkus. Käesolewas paragrahwis tähendatud krediit ei kuulu sulgumisele 31. detsembril 1924. a., waid selle ülejääk kantakse 1925. a. eelarwe juurde.“ (H ä ä l e t a t a k s e.) N ä h t a w a e n a -

musega on ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele erakorraliste kulude suurendamise ühes wastuwõetud parandusega. (H ä ä l e t a t a k s e.) N ä h t a w a e n a m u s e g a o n e r a k o r r a l i s t e k u l u d e s u u r e n d a m i n e w a s t u w õ e t u d .

Aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastunähtawa enamuslega operatsioonifondid ja lisa riigi 1924. a. lisaeelarwe nr. 3 juurde — riigiette wõtete 1924. a. lisaeelarwe nr. 1.

B. Operatsioonifondid.

PÕLLUTÖÖMINISTERIUM.

§ 1. Asunikkuude ehituslaenu fond	<u>120.000.000.—</u>
Kokku põllutööministerium	<u>120.000.000.—</u>
Kokku operatsioonifondid	<u>120.000.000.—</u>
Kokku erakorralised kulud	<u>181.917.800.—</u>
Kokku kulude suurendamine	<u>643.918.700.—</u>
Kokku kulude vähendamine	<u>172.805.600.—</u>
Kulude absoluutne suurendamine	<u>471.113.100.—</u>

Käesolew lisaeelarwe hakkab maksuma tema wastuwõtmisega.

Lisa riigi 1924. a. lisaeelarwe nr. 3 juurde.

Riigiette wõtete 1924. a. lisaeelarwe nr. 1.

Suurendamine.

Sadamatehased.

Kulud.

§ 1. Palgad	<u>904.300.—</u>
Kokku sadamatehased	<u>904.300.—</u>

Laewasõiduamet.

§ 1. Palgad	<u>1.267.200.—</u>
§ 2. Ametsõitude tasu	<u>25.000.—</u>
§ 77. Laewade tarbeterjaal	<u>8.958.900.—</u>
Kokku laewasõiduamet	<u>10.251.100.—</u>
Kokku suurendamine	<u>11.155.400.—</u>

Märkus 1. Riigiettevõtete 1924. a. lisaelarwe nr. 1 järele riigikassa poolt krediite ei awata.

Märkus 2. Riigiettevõtete 1924. a. lisaelarwe nr. 1 hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **M. Martna:** (Hüü-

ded: Lõpetada!) Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson.**

Abiesimees **M. Martna.**

Abisekretäär **J. Piiskar.**